

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Конспект лекцій

для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст
галузі знань 27 Транспорт
спеціальності 275 Транспортні технології (Автомобільний транспорт)
денної форми навчання

Ковель 2020

До друку

Голова навчально-методичної ради Луцького НТУ _____ О.М.

Ляшенко

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій Луцького НТУ

Директор бібліотеки _____ С.С. Бакуменко

Затверджено навчально-методичною радою Луцького НТУ,

протокол № ____ від «___» _____ 2020 року.

Рекомендовано до видання методичною радою КПЕК Луцького НТУ,

протокол № ___ від «___» _____ 2020 року.

Голова методичної ради КПЕК Луцького НТУ _____ І.М. Ілюшик

Розглянуто і схвалено на засіданні випускної методичної комісії зі спеціальності Транспортні технології (Автомобільний транспорт) КПЕК Луцького НТУ, протокол № ____ від «___» _____ 2020 року.

Голова випускної методичної комісії _____ С.М. Зубчик

Укладач: _____ В.І. Пиц, к.е.н., викладач КПЕК Луцького НТУ

Рецензент: _____ С.М. Зубчик, к.е.н., викладач КПЕК Луцького НТУ

Відповідальний за випуск: _____ Л.В. Прокопчук, методист
КПЕК Луцького НТУ

_____ Основи податкової системи. [Текст]: Конспект лекцій для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст галузі знань 27 Транспорт спеціальності 275 Транспортні технології (Автомобільний транспорт) денної форми навчання / уклад. В.І. Пиц. – Ковель: КПЕК Луцького НТУ, 2020. – 92 с.

Конспект лекцій складений за робочою програмою курсу «Основи податкової системи» і містить основні теоретичні аспекти і вузлові елементи податкової системи та страхової справи. Він полегшить процес засвоєння теорії і розв'язання тестів студентами, сприятиме кращому та поглибленому вивченню матеріалу та уникненню типових розповсюджених помилок.

© Пиц В.І., 2020

ЗМІСТ

Тема 1. Сутність та види податків.....	7
1. Поняття податку.....	7
2. Ознаки податків.....	7
3. Функції податків.....	8
4. Елементи податків.....	9
5. Види податків.....	10
Тема 2. Податкова система та податкова політика.....	11
1. Поняття податкової системи.....	11
2. Вимоги до податкової системи.....	13
3. Принципи побудови податкової системи України.....	13
Тема 3. Податок на додану вартість.....	14
1. Переваги та недоліки ПДВ.....	14
2. Платники ПДВ.....	15
3. Об'єкт оподаткування.....	15
4. База та ставки оподаткування.....	16
5. Порядок обчислення та сплати податку.....	17
6. Звітність з ПДВ.....	18
Тема 4. Податок на прибуток підприємств.....	20
1. Основна термінологія.....	20
2. Платники податку.....	22
3. Об'єкт оподаткування.....	23
4. Визначення амортизації.....	25
5. Порядок визначення та терміни сплати податку.....	26
6. Звітність з податку на прибуток підприємств.....	27
7. Пільги з податку на прибуток.....	27

Тема 5. Податок на доходи фізичних осіб.....	28
1. Основні терміни.....	28
2. Платники податку.....	28
3. Об'єкт оподаткування.....	28
4. Загальний оподатковуваний дохід.....	29
5. Податковий кредит.....	32
6. Податкова соціальна пільга.....	33
7. Ставка податку.....	33
8. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету.....	33
9. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).....	34
Тема 6. Акцизний збір.....	35
1. Платники податку.....	35
2. Об'єкт оподаткування.....	36
3. Ставки збору.....	36
4. Порядок обчислення збору.....	37
5. Пільги.....	38
6. Звітність з акцизного збору.....	38
Тема 7. Мито.....	39
1. Мито.....	39
2. Види мита.....	39
3. Державне мито.....	41
Тема 8. Ресурсні платежі.....	43
1. Плата за землю.....	43
2. Плата за спеціальне використання лісних ресурсів.....	46

3. Плата за спеціальне використання водних ресурсів.....	47
4. Плата за спеціальне використання надр при добуванні корисних копалин.....	49
5. Рентні платежі за нафту та газ.....	50
6. Збір за геологорозвідувальні роботи.	51
7. Збір за забруднення навколишнього середовища.....	54
8. Збір за використання радіочастотного ресурсу.....	55
Тема 9. Інші податки та збори.....	56
1. Податок з власників транспортних засобів.....	56
2. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.....	59
3. Місцеві податки і збори.....	59
4. Плата за торговий патент.....	62
Тема 10. Спрощена система оподаткування.....	64
1. Єдиний податок.....	64
2. Фіксований податок.....	66
Тема 11. Державна фіскальна служба України.....	67
1. Структура податкових органів.....	67
2. Завдання податкових органів.....	67
3. Права та обов'язки податкових органів.....	68
4. Функції податкових органів.....	69
5. Податкова міліція.....	72
Тема 12. Податковий менеджмент.....	73
1. Організація обліку платників податків.....	73
2. Форми податкового контролю.....	76
3. Організація проведення податкових перевірок.....	77

Тема 13. Ухилення від сплати податків.....	77
1. Мінімізація оподаткування.....	77
2. Незаконні способи ухилення від оподаткування.....	78
Список використаних джерел.....	81

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ПОДАТКІВ.

1. Поняття податку.
2. Ознаки податків.
3. Функції податків.
4. Елементи податків.
5. Види податків.

1. Поняття податку.

Податки один з впливових інструментів регулювання економіки країни в сфері фінансів і найбільш важливий елемент фінансових відносин на рівні держави, підприємства, громадян. Податки є основою доходів держави, вони можуть становити 85-92% в загальній сукупності доходів. Податок являє собою індивідуальний, обов'язковий, безповоротну безумовний, безоплатний платіж, що вноситься до бюджету певного рівня. Податок це форма примусового відчуження результатів діяльності суб'єктів, що реалізують свою податкову обов'язок, який вноситься до бюджету відповідного рівня на підставі закону.

Податки не є єдиним джерелом доходів бюджету. Крім податків існують інші види вилучень в державний бюджет: ліцензійні та реєстраційні збори, збори з населення. Податки і збори представляють собою форми обов'язкових платежів податкового характеру. В цілому ж обов'язкові платежі включають: податки, збори, податкові плати (державне мито, митна мито, плата за торговий патент).

Українське податкове законодавство не робить розмежування між декількома схожими категоріями. Так, практично, як синоніми вживаються поняття податку, збору, обов'язкового платежу. Розмежування податків, зборів, обов'язкових платежів є проблемою практики.

По-перше, коли мова йде про податки, то це безумовні і нецільові платежі. У ситуації зі зборами картина інша. Це цільові надходження, які необхідні для фінансування певних заходів.

По-друге, податки в основному надходять до бюджетів, тоді як збори можуть формувати цільові фонди.

По-третє, якщо встановлення, зміну і скасування податків і всіх елементів правового механізму податків є виключною компетенцією Верховної Ради України, то деталізація елементів зборів у перспективі можна розглядати і як компетенції Кабінету Міністрів України.

2. Ознаки податків.

В економічній теорії визначені основні ознаки податків: це вид платежу, закріплений органом державної влади; односторонній характер встановлення;

нецільовою характер податкового платежу означає вступ його в фонди, які акумулюються державою і використовуються на задоволення державних потреб;

безумовний характер податку означає сплату податку, не пов'язана ні з якими іншими зустрічними діями;

платіж надходить до бюджету відповідного рівня або цільового фонду; обов'язковий характер податкового вилучення забезпечує накопичення коштів до доходної частини бюджету;

безповоротну характер податку;

платіж у грошовій формі.

3. Функції податків.

Сутність податків проявляється в їх функціях: фіскальна, регулююча, що стимулює.

Фіскальна функція вважається основною, з її допомогою формується бюджет і доходи держави.

Регулююча функція податків виявляється в тому, що держава змінює умови оподаткування, застосовує систему податкових ставок, пільг, штрафів. Аналізуючи зміни в вітчизняному законодавстві, можна виділити кілька характерних їм рис:

зміни відбуваються дуже часто, що робить неможливим для суб'єктів господарювання передбачити найближчі зміни в податковій системі, і, відповідно, і ефективно планування своєї діяльності, в той час як в ринковій економіці вирішальні умови набуває саме стабільність умов оподаткування; законодавчі акти про такі зміни іноді мають силу зворотної дії, то є дата, з якої починають діяти зміни, встановлюється раніше дати прийняття законодавчого акту. У цьому випадку створюється взагалі недопустима ситуація, коли підприємці не знають не тільки про умови оподаткування на майбутній період, але і на той, який ще не закінчився; існують протиріччя між законами, постановами уряду, інструктивні матеріали; відсутність чітких формулювань і узгодженості в прийнятті та внесення змін до законодавчих актів часто призводить до різних трактування одних і тих же положень з боку податкових адміністрацій, платників податків, митних органів та арбітражних судів.

В існуючих умовах більш ефективні підприємства втрачають свої конкурентні переваги: знижується їх міжнародна конкурентоспроможність (з-за більш високого, ніж в інших країнах, загального рівня податкового тягаря); втрачаються їх порівняльні переваги на внутрішньому ринку (з-за більш високих, ніж для підприємств-боржників, фактичних податкових платежів).

Основним призначенням стимулюючої функція є підвищення зацікавленості суб'єктів підприємництва у здійсненні діяльності. Маневруючи податковими ставками, пільгами, санкціями держава стимулює

розвиток технічного прогресу, інвестицій, реконструкцію та розширення виробництва.

4. Елементи податків.

Зміст кожного виду податків розкривається в його елементах - визначені законодавчими актами держави принципи побудови та організації справляння податків.

Суб'єкт оподаткування - юридичні та фізичні особи, на яких покладено обов'язки по сплаті, утриманню податків.

Об'єкт оподаткування - економічний показник, оподаткованого (дохід, виплати по оплаті праці, прибуток, операції з продажу, здійснення окремих видів діяльності, майно, земля).

База оподаткування - кількісний вимір об'єкта оподаткування. Ставка - величина податку на одиницю оподаткування. За характером: пропорційні - сума податкового зобов'язання збільшується пропорційно до об'єкту оподаткування;

регресивні - сума податкового зобов'язання при збільшенні об'єкта оподаткування зростає повільно;

прогресивні - податкові зобов'язання збільшуються швидкими темпами, ніж об'єкт оподаткування (податок на доходи фізичних осіб). За способом встановлення: тверді, процентні, встановлені в абсолютній сумі, що знаходиться на одиницю обкладання, комбіновані.

Джерело оподаткування - засоби, за рахунок яких сплачується податок: дохід, майно, ціна продукції, прибуток після оподаткування, собівартість. Одиниця оподаткування - одиниця виміру об'єкта оподаткування, що використовується в ставкою податку (грошова одиниця доходу, витрат, метр земельної площі).

Податковий період - період, за який обчислюється податкове зобов'язання.

Порядок обчислення і сплати податку - це метод визначення податкового зобов'язання. Терміни подання звітності та сплати податків залежать від базового податкового періоду. Якщо він дорівнює календарному місяцю - звітність подається протягом 20 календарних днів після його закінчення. При квартальному, піврічному періоді звітність подається протягом 40 календарних днів після його закінчення. Якщо звітний річний період - 60 календарних днів до 1 квітня. Строки сплати податків в протягом 10 днів після закінчення терміну подання податкової звітності. Пільги - спеціально створювані для платників податків умови і режими оподаткування. Вони застосовуються до всіх елементів податків крім санкцій.

Санкції - дії, спрямовані на покарання платників, які порушили податкове законодавство. Санкції поділяються на: фінансові, штрафи, пеня, податковий заставу, арешт активів. Фінансові санкції застосовуються при

несвоєчасному наданні розрахунків, декларацій, виявленні недоїмки. Їх розмір є однаковим для всіх податків та зборів.

5. Види податків

Податки поділяються на такі групи:

в залежності від об'єкта оподаткування: прямі та непрямі;

в залежності від органу що здійснює стягнення: державні, місцеві;

в залежності від порядку використання: загальні, спеціальні.

Прямі податки - встановлюються на дохід та майно юридичних і фізичних осіб виробляють сплату податків.

Непрямі податки - податки на товари та послуги, оплачені в ціні товару або включені в тариф. До загальнодержавних податків і зборів відносяться:

податок на додану вартість;

акцизний збір;

податок на прибуток підприємств;

податок на доходи фізичних осіб;

мито;

державне мито;

податок на нерухоме майно;

земельний податок;

рентні платежі;

податок з власників транспортних засобів;

податок на промисел;

збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;

збір за спеціальне використання природних ресурсів;

збір за забруднення навколишнього середовища;

збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення;

збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;

збір в Державний інноваційний фонд;

плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності;

фіксований сільськогосподарський податок;

збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;

гербовий збір (до 1.01.2000 року);

єдиний збір, який утримується в пунктах пропуску через державний кордон України;

збір за використання радіочастотного ресурсу України;

збір до фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію.

Загальнодержавні податки і збори встановлюються ВРУ і стягуються на всій території України.

До місцевим податкам і зборам відносяться:

податок з реклами;
комунальний податок;
готельний збір;
збір за паркування автотранспорту;
ринковий збір;
збір за видачу ордера на квартиру;
курортний збір;
збір за участь у бігах на іподромі;
збір за виграш на бігах на іподромі;
збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
збір за право використання місцевої символіки;
збір за право проведення кіно;
збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей;
збір за проїзд по території прикордонних областей автотранспорту, наступного за кордон;
збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
збір з власників собак.

Місцеві податки і збори, механізм справляння та порядок їх сплати встановлюється сільськими, селищними, міськими радами, крім збору за проїзд по території прикордонних областей автотранспорту, наступного за кордон, який встановлюється обласними радами.

Суми податків і зборів зараховуються до місцевих бюджетів в порядку, визначеному сільськими, селищними, міськими радами.

Основним призначенням податків повинна стати захист майнових прав та інтересів юридичних та фізичних осіб, а також стимулювання підвищення ефективності виробництва.

ТЕМА 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА.

1. Поняття податкової системи.
2. Вимоги до податкової системи.
3. Принципи побудови податкової України.

1. Поняття податкової системи.

Побудова чіткої податкової системи - одна з головних умов ефективного функціонування економіки та фінансів, оскільки через податки здійснюється зв'язок між державою та її суб'єктами - юридичними і фізичними особами щодо формування, розподілу та використання їх доходів. Податкова система України пройшла певний період свого становлення і зараз знаходиться на стадії вдосконалення. Тому необхідним є наукове

обґрунтування основ податкової системи. У літературі визначені критерії наукового підходу для створення податкової системи, що підтримуються: системність, встановлення бази для системи, формування правової основи і принципів.

Система - це сукупність взаємопов'язаних елементів. Всі елементи системи мають між собою зв'язку, а через вхід в систему і вихід з неї пов'язані з зовнішнім середовищем. Система постійно перебуває в динаміці. Виділяють два типи динаміки системи: її функціонування та розвиток. У вітчизняній фінансовій науці часто використовується терміни "податкова система" і "система оподаткування". Останній термін використовується частіше, так як він продекларований Законом України "Про систему оподаткування". У статті 2 закону дається визначення: Сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) у бюджеті і державні цільові фонди, які утримуються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування.

Повне визначення терміну "податкова система" дається в роботі "Податки" під редакцією В. Бурякосвкого: "Податкова система - це сукупність податків, встановлених законодавчою владою, які утримуються виконавчими органами, а також методи і принципи побудови податків. Розширене визначення системи оподаткування дає С. Онишко: Система оподаткування - це сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених податків, зборів, внесків і платежів у бюджет і державні фонди, механізм їх нарахування та утримання, права та обов'язки податкових служб і платників податків, яка дає можливість досягти поставленої мети щодо конкретного відрізка часу. Це визначення найбільш повно характеризує оподаткування як систему. По-перше, тут чітко відокремлюються всі елементи системи оподаткування. По-друге, робиться акцент на взаємозв'язку і взаємообумовленості елементів системи та на меті функціонування системи. Вплив на податкову систему ззовні здійснюється через податкове законодавство, яке розробляється виконавчою владою і приймається Верховною Радою України. Комплекс податкового законодавства має відбивати державну податкову політику. При цьому податкову політику слід розуміти як діяльність держави у сфері встановлення правового регламентування та організації напрямки податків і зборів у централізовані фонди грошових ресурсів країни. Податкова політика ведеться виходячи їх принципів, які відображають її завдання. Формування податкової політики повинно будується на таких принципах:

стабільність податкової системи;

використання однакового податкового тягаря для різних груп платників податків в залежності від рівня їх доходів;

створення однакових умов оподаткування як підприємців, зайнятих у сфері виробництва, так і споживачів.

Нинішня податкова система є неадекватною умовам перехідної економіки, створила значний податковий прес на суб'єкти підприємництва,

призвела до не виправданих вилученню обігових коштів підприємств, виникнення додаткових потреб в кредитних ресурсах. Значні деформації та нестабільність мають місце в ставки податків, у визначенні бази та періодів оподаткування. Все це призвело до створення значного неофіційного сектора економіки, ухилення від оподаткування, затримки податкових надходжень. Таким чином, податкова система повинна бути побудована таким чином, щоб сприяти виробничій діяльності, стимулювати формування коштів на пріоритетних напрямках економічного і соціального розвитку України.

2. Вимоги до податкової системи.

Оптимальна податкова система повинна відповідати наступним вимогам: розподіл податкового тягаря повинно бути рівним; податок повинен стимулювати діяльність суб'єкта підприємницької діяльності; податок не повинен надавати впливу на прийняття різними особами економічних рішень або такий вплив має бути мінімальним; при реалізації податкової політики для досягнення соціально-економічних цілей треба звести до мінімуму порушення принципу рівності та справедливості оподаткування; податкова структура повинна сприяти реалізації податкової політики з метою стабілізації та економічного зростання; адміністративні витрати з управління податками повинні бути мінімальними.

3. Принципи побудови податкової системи України.

Ефективна податкова система повинна відповідати таким принципам: стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності;

обов'язковість - введення норм щодо сплати податків і зборів, визначених на підставі достовірних даних про об'єкт оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;

рівнозначність і пропорційність - стягнення податків з юридичних осіб здійснюється у певній частці від отриманого прибутку і забезпечення сплати рівних податків і зборів на рівні прибутку і пропорційно більших податків і зборів - на більші доходи;

рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації - забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання при визначенні обов'язків по сплаті податків і зборів;

соціальна справедливість - забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;

стабільність - забезпечення незмінності податків і зборів та їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

економічна обґрунтованість - встановлення податків і зборів на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;

рівномірність сплати - встановлення термінів сплати податків і зборів, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;

компетенція - встановлення та скасування податків і зборів, а також пільг їх платникам здійснюється у відповідності до законодавства про оподаткування виключно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та сільськими, селищними, міськими радами;

єдиний підхід - забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору, об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору, податкового періоду, ставок податку і збору, строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;

доступність - забезпечення зрозумілості норм податкового законодавства для платників податків і зборів.

До принципів оподаткування можна також віднести:

гнучкість - податкове законодавство повинне своєчасно реагувати на зміни в соціально-економічному житті держави без порушення стабільності податкового законодавства;

недопущення подвійного оподаткування одного й того самого об'єкта оподаткування;

гласність - виконавчі влади щорічно публікують відомості про суми зібраних податків, зборів та інших обов'язкових платежів та про їх витрачання;

ефективність адміністрування - процедура податкового стягнення має бути максимально простою для платника податків і зборів.

ТЕМА 3. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.

1. Переваги та недоліки ПДВ.
2. Платники ПДВ.
3. Об'єкт оподаткування.
4. База та ставки оподаткування.
5. Порядок обчислення та сплати податку.
6. Звітність з ПДВ.

1. Переваги та недоліки ПДВ.

Податок на додану вартість (ПДВ) - це порівняно новий вид податку. Вперше його ввів у Франції в 1954 р. економіст М. Лоре. Потім ПДВ набув широкого поширення: спочатку в країнах Європи (кінець 60-х - початок 70-х рр.) і дещо пізніше в країнах Азії, Африки і Латинської Америки.

ПДВ - це непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, утворюваної на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач. ПДВ має ряд суттєвих переваг і недоліків.

Переваги	Недоліки
Стримує кризу надвиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників	Стримує розвиток виробництва
Має економічні та організаційно-технічні переваги щодо стягнення, простоти нарахування	Стримує інфляцію
Нейтральний щодо платників, переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів	Негативно впливає на високотехнологічні та наукомісткі виробництва
Має механізм взаємної зв'язки платниками податкового зобов'язання та податкового кредиту	Має масовий регресивний характер
Дає змогу отримувати кон'юнктурний прибуток, стримувати невиправдане зростання цін	Дозволяє ухилятися від оплати в умовах недосконалого податкового обліку
	Потребує підготовки громадськості, роз'яснювальної роботи з платниками, професійної підготовки робітників ДПСУ

Нині податок на додану вартість в Україні регулюють Закон України "Про податок на додану вартість" від 3.04.1997 р. і Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетними та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р.

2. Платники ПДВ.

Платниками податку на додану вартість є ЮО, ФО: які мають обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг), який протягом періоду з останніх 12 календарних місяців перевищує 3600 НМДГ;

ввозять товари на ТТУ або отримують від нерезидентів роботи (послуги) для їх використання на ТТУ;

здійснюють діяльність з торгівлі за готівку, незалежно від обсягів продажу, за винятком ФЛ, що здійснюють торгівлю на умовах сплати ринкового збору.

3. Об'єкт оподаткування.

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з: продажу товарів (робіт, послуг) на ТТУ;

ввезення (пересилання) товарів на митну територію України та отримання робіт (послуг), які надають нерезиденти, для їх використання чи споживання в межах України;

вивезення (пересилання) товарів за межі ТТУ та надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами України.

До операцій, що не є об'єктом оподаткування ПДВ, належать операції щодо: випуску, розміщення та продажу за кошти цінних паперів, випущених в обіг СПД, НБУ, Міністерством фінансів України, Державним казначейством та органами місцевого самоврядування (крім продажу бланків, банківських особистих чеків, цінних паперів, розрахункових платіжних документів, пластикових карток);

передачі майна орендодавця (лізингодавця) у користування орендарю (лізингоотримувачу) за умови його повернення орендодавцю (лізингодавцю);

надання послуг зі страхування, перестрахування, соціального та пенсійного страхування;

обігу валютних цінностей, у тому числі національної та іноземної валют, лотерейних білетів (з дозволу Мінфіну); бланків з непогашеними поштовими марками (крім колекційних);

надання послуг з інкасації, розрахунково-касового обслуговування, залучення, розміщення та повернення коштів за договорам позики, депозиту, вкладу, страхування та інших;

оплати вартості державних платних послуг, обов'язковість отримання (надання) яких зумовлена законодавством;

виплати заробітної плати, стипендії, субсидій за рахунок бюджетів і державних цільових фондів; виплати дивідендів і роялті, надання комісійних і дилерських послуг з торгівлі цінними паперами;

передачі ОФ як внеску до статутних фондів ЮЛ в обмін на їхні корпоративні права;

безоплатної передачі у державну чи комунальну власність територіальних громад сіл, селищ або міст, якщо такі операції здійснюються за рішенням Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування;

надання позашкільними навчальними закладами вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти; надання уповноваженими банками послуг з довірчого управління фондами банківського управління.

Звільнено від оподаткування, ряду операцій, що утворюють 5 груп:

- 1 - операції соціального змісту;
- 2 - операції закладів освіти;
- 3 - послуги державних органів культури та охорони здоров'я;
- 4 - окремі операції виробничого змісту;
- 5 - інші операції.

4. База та ставки оподаткування.

Важлива складова для обчислення ПДВ - це база оподаткування. Базою оподаткування по товарах, роботах, послугах, вироблених в Україні є контрактна ціна (без ПДВ); по імпортних товарах, роботах, послугах - контрактна вартість, але не менше за митну вартість, договірна вартість робіт, послуг.

Податок на додану вартість підприємства сплачують відповідно до Закону України "Про податок на додану вартість" за ставкою 20% до договірної (контрактної) вартості товарів, продукції, робіт і послуг, що реалізують. Цю вартість визначають за вільними або регульованими цінами (тарифами). Вона включає також акцизний збір, ввізне мито, інші податки і збори (обов'язкові платежі), включені у ціну товарів, продукції, робіт і послуг.

Суми ПДВ за ставкою 20%, які підлягають сплаті до бюджету а відшкодуванню з бюджету, визначають у наступному порядку. Враховуючи господарську діяльність підприємства, визначаємо базу оподаткування (БО):

$$\text{БО} = \text{СВ} + \text{П} + \text{ВМ} + \text{АЗ},$$

де СВ - собівартість;

П - прибуток;

ВМ - ввізне мито;

АЗ - акцизний збір.

5. Порядок обчислення та сплати податку.

Обчислюємо суму ПДВ (податкові зобов'язання - ПЗ) за товарами, що підлягають продажу:

$$\text{ПДВ (ПЗ)} = (\text{БО} \times 20\%) / 100$$

Формуємо вільну або регульовану ціну (В(Р)Ц):

$$\text{БО} + \text{ПДВ},$$

Визначаємо суму податкового кредиту (ПК) протягом звітного періоду:

$$\text{ПК} = \text{ПДВ}_{\text{тмц}} + \text{ПДВ}_{\text{оф}} + \text{ПДВ}_{\text{нма}}$$

де ПДВ_{тмц} - сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням товарно-матеріальних цінностей;

ПДВ_{оф} - сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням основних фондів;

ПДВ_{нма} - сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням нематеріальних активів.

Визначаємо суму ПДВ для сплати до бюджету (відшкодування з бюджету):

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК}.$$

Існує нульова ставка ПДВ. За нульовою ставкою податок обчислюють: з продажу товарів, що були експортовані (вивезені) підприємством за межі ТТУ;

з продажу робіт (послуг), призначених для використання та споживання за межами ТТУ;

з продажу товарів у зонах митного контролю підприємствами роздрібною торгівлі України (продаж лише фізичним особам);

з надання транспортних послуг з перевезення пасажирів і вантажів за межами митного кордону України;

з продажу переробним підприємствам молока та м'яса живою вагою сільськогосподарськими товаровиробниками всіх форм власності і господарювання;

з продажу товарів (робіт, послуг), за винятком підакцизних товарів, грального бізнесу, покупних товарів підприємствами та організаціями громадських організацій інвалідів;

Не дозволяється застосування нульової ставки податку до операцій з вивезення (експорту) товарів (робіт, послуг) у разі, коли такі операції звільнено від оподаткування на ТТУ.

Застосування нульової ставки забезпечує повне відшкодування ПДВ, що був сплачений постачальнику в зв'язку з придбання товарів (робіт і послуг).

6. Звітність з ПДВ.

Основним первинним документом з ПДВ є податкова накладна - первинний податковий документ, що підтверджує виникнення податкового зобов'язання у платника податку в зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг (ТРП) і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця - платника податку у зв'язку з придбанням таких ТРП. Податкова накладна складається в момент виникнення податкових зобов'язань у 2 примірниках (оригінал передається покупцю, копія залишається у продавця). Особа, яка здійснює продаж товарів (робіт, послуг) за готівку кінцевому споживачеві (який не є платником податку), не зобов'язана заповнювати податкову накладну. В цьому випадку звітним документом є чек. Податкова накладна не виписується у разі, якщо обсяг разового продажу товарів не перевищує 20 грн.

Крім податкової накладної до складу первинних документів з ПДВ входить розрахунок коригування кількісних та вартісних показників до податкової накладної, який застосовується у випадках зміни бази оподаткування внаслідок зміни ціни, умов поставки, виявлення помилок при заповненні податкової накладної.

На підставі первинних документів складаються регістри аналітичного обліку з ПДВ - Книга обліку продажу товарів та Книга обліку придбання товарів, метою ведення яких, є визначення сум податкового зобов'язання і податкового кредиту платника податку.

Записи в Книгу продажу товарів вносяться у момент виникнення податкових зобов'язань. Підставою для записів є податкові накладні. Податкове зобов'язання - загальна сума податку, отриманого платником податку у звітному періоді від продажу ТРП.

Датою виникнення податкових зобов'язань:

з продажу ТРП будь-яка з подій, що сталася раніше: дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника ПДВ як оплата товарів (при готівковому продажу - дата

оприбуткування в касі); дата відвантаження товарів (дата оформлення документа - для робіт (послуг)).

Для операцій з продажу товарів чи валютних цінностей з використанням торгових автоматів: дата виїмки з автомату виручки у грошовій формі; дата продажу жетонів, карток.

При продажу товарів, із використанням кредитних або дебетових карток і чеків датою виникнення податкових зобов'язань є дата оформлення податкової накладної або дата виписки рахунка (товарного чека);

При здійсненні бартерних (товарообмінних) операцій: або дата відвантаження підприємством товару; або дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт.

При здійсненні цих операцій з нерезидентами дата виникнення податкових зобов'язань - це дата оформлення вивізної або ввізної митної декларації.

При бартерних операціях, які здійснюються на території України, податок справляють за повною ставкою (20%): при продажу товарів (робіт, послуг) з оплатою за рахунок бюджетних коштів є дата надходження таких коштів на поточний рахунок підприємства або дата отримання відповідної компенсації;

при ввезенні (імпортуванні) товарів є дата оформлення ввізної митної декларації.

Податковий кредит - сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду. СПД має право на податковий кредит при дотриманні таких вимог: він зареєстрований як платник ПДВ; вартість придбаних ТРП включається до складу валових витрат або підлягає амортизації; придбані ТРП використовуються в операціях, що оподатковуються ПДВ; є податкова накладна або вантажна митна декларація, що підтверджує факт сплати ПДВ.

Датою виникнення права платника на податковий кредит є: при використанні кредитних чи дебетових карток, чеків: дата списання коштів з банківського рахунка підприємства в оплату товарів або дата оформлення податкової накладної; для операцій із ввезення товарів (робіт, послуг) - дата сплати податку за податковими зобов'язаннями при оформленні ввізної митної декларації; для бартерних (товарообмінних) операцій - дата здійснення заключної (балансуючої) операції, що відбулася після першої з подій: дати відвантаження товарів або дата їхнього оприбуткування.

Податковий кредит звітного періоду складають із сум податків, сплачених (нарахованих) підприємством у звітному періоді у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відносять до валових витрат виробництва (обігу) та ОФ чи НА, що підлягають амортизації.

У випадку, коли за результатами звітного періоду сума податку має від'ємне значення, така сума підлягає відшкодуванню платнику податку з Державного бюджету, протягом місяця, наступного за звітним. Підставою

для одержання відшкодування є дані податкової декларації. Відшкодування здійснюють шляхом перерахування відповідних грошових сум з бюджетного рахунка на рахунок підприємства в установі банку, що його обслуговує, або шляхом видачі казначейського чека, що приймає до негайної оплати (погашення) будь-яка банківська установа. Здійснення відшкодування шляхом зменшення платежів з інших податків та зборів не дозволяється.

Суми податку, що підлягають сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету, визначають як різницю між загальною сумою податкових зобов'язань, що виникли у зв'язку з будь-яким продажем товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду та сумою податкового кредиту. Якщо зазначена сума податкових зобов'язань має від'ємне значення, то її зараховують у погашення заборгованості підприємства зі сплати податку на додану вартість, що виникла у минулих звітних періодах, а за відсутності заборгованості - у зменшення податкових зобов'язань підприємства протягом трьох наступних звітних періодів. Це правило не поширюють на порядок бюджетного відшкодування при оподаткуванні операцій, що оподатковують за нульовою ставкою.

На підставі даних бухгалтерського обліку підприємства та даних податкового обліку, складається звітна декларація з ПДВ. Податкову декларацію з податку на додану вартість подають за базовий податковий період, що дорівнює: календарному місяцю - протягом 20-ти календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця; календарному кварталу - протягом 40-ка календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

ТЕМА 4. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.

1. Основна термінологія.
2. Платники податку.
3. Об'єкт оподаткування.
4. Визначення амортизації.
5. Порядок визначення та терміни сплати податку.

1. Основна термінологія.

Корпоративні права - право власності на статутний фонд (капітал) юридичної особи або його частку (пай), включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої ЮО, а також активів у разі її ліквідації, незалежно від того, чи створена така ЮО у формі господарського товариства, підприємства, заснованого на власності однієї юридичної або фізичної особи, або в інших організаційно-правових формах.

Гудвіл - нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю, як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку ТРП, нових технологій тощо.

Матеріальний актив - ОФ та оборотні активи, що відрізняються від коштів, цінних паперів, деривативів та нематеріальних активів. Нематеріальний актив - об'єкти інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку.

Резиденти - юридичні особи та суб'єкти господарської діяльності України, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням на її території.

Нерезиденти - юридичні особи та суб'єкти господарської діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо) з місцезнаходженням за межами України, які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства іншої держави. Лізингова (орендна) операція - господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів або землі у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за орендну плату та на визначений строк.

Оперативний лізинг (оренда) - господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду.

Фінансовий лізинг (оренда) - господарська операція фізичної або юридичної особи, яка передбачає відповідно до договору фінансового лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду згідно, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Зворотний лізинг - господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає продаж основних фондів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг.

Оренда землі - господарська операція, яка передбачає надання орендодавцем землі у користування іншій юридичній або фізичній особі на визначений строк, за цільовим призначенням та за орендну плату. Порядок здійснення оренди землі встановлюється відповідним законодавством.

Бартер (товарний обмін) - господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної

заборгованості, в результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Пов'язана особа - особа, що відповідає будь-якій з наведених нижче ознак: юридична особа, яка здійснює контроль над платником податку, або контролюється таким платником податку, або перебуває під спільним контролем з таким платником податку; фізична особа або члени сім'ї фізичної особи, які здійснюють контроль над платником податку; посадова особа платника податку, уповноважена здійснювати від імені платника податку юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або зупинення правових відносин, а також члени її сім'ї.

Роялті - платежі будь-якого виду, одержані як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо чи телевізійного мовлення; за придбання будь-якого патенту, зареєстрованого знака на товари і послуги чи торгової марки, дизайну, секретного креслення, моделі, формули, процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

2. Платники податку.

Платниками податку є: З числа резидентів - суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи та організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами.

З числа нерезидентів - фізичні чи юридичні особи, створені у будь-якій організаційно-правовій формі, які отримують доходи з джерелом їх походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичний статус або імунітет згідно з міжнародними договорами України або законом.

Філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, що не мають статусу ЮО, розташовані на території іншої, ніж такий платник податку, територіальної громади.

Постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників.

Платниками податку на прибуток, одержаний від господарської діяльності залізничного транспорту, є управління залізниці. Платниками податку на прибуток, що одержаний не від господарської діяльності залізничного транспорту, є підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи.

Національний банк України та його установи (крім госпрозрахункових) сплачують до Держбюджету України суму перевищення валових доходів консолідованого балансу над валовими витратами та частиною валових

витрат років, що передують звітному (у разі коли вони не відшкодовані валовими доходами таких років) після закінчення фінансового року. У разі перевищення за підсумками року затверджених видатків НБУ над отриманими доходами дефіцит покривається за рахунок Держбюджету України.

Установи пенітенціарної системи та їх підприємства, які використовують працю спецконтингенту.

3. Об'єкт оподаткування.

Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на: суму валових витрат платника податку; суму амортизаційних відрахувань. Валовий дохід - загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

Валовий дохід включає:

Загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг), у тому числі допоміжних та обслуговуючих виробництв, що не мають статусу юридичної особи, а також доходи від продажу цінних паперів (крім операцій з їх первинного випуску (розміщення) та операцій з їх кінцевого погашення (ліквідації)).

Доходи від здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг, торгівлі валютними цінностями, цінними паперами, борговими зобов'язаннями та вимогами.

Доходи від операцій особливого виду (бартерні операції, страхова діяльність, операції в іноземній валюті, операції з пов'язаними особами, операції з торгівлі цінними паперами, дивіденди).

Доходи від спільної діяльності та у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, а також доходів від здійснення операцій лізингу (оренди).

Доходи, не враховані в обчисленні валового доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному періоді.

Доходи з інших джерел.

Не включаються до складу валового доходу:

Суми ПДВ, отримані (нараховані) платником ПДВ, нарахованого на вартість продажу ТРП, за винятком випадків, коли підприємство-продавець не є платником ПДВ.

Суми коштів або вартість майна, отримані платником податку за рішенням суду або внаслідок задоволення претензій.

Суми коштів у частині надмірно сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів), що повертаються або мають бути повернені

платнику податку з бюджетів якщо такі суми не були включені до складу валових витрат.

Суми коштів або вартість майна, що надходять платнику податку у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, емітовані таким платником податку, в тому числі грошові або майнові внески, згідно з договорами про спільну діяльність на території України без створення юридичної особи.

Суми доходів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування від надання державних послуг (видачі дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, реєстрації, інших послуг, обов'язковість придбання яких передбачена законодавством).

Суми одержаного платником податку емісійного доходу. Доходи від спільної діяльності на території України без створення юридичної особи, дивіденди, отримані платником податку від інших платників податку.

Кошти або майно, що надходять у вигляді міжнародної технічної допомоги, яка надається іншими державами відповідно до міжнародних угод.

Вартість ОФ безоплатно отриманих платником податку з метою з їх експлуатації.

Кошти або майно, що надаються у вигляді безповоротної допомоги громадським організаціям інвалідів та підприємствам і організаціям. Інші надходження.

Валові витрати виробництва та обігу - сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

До складу валових витрат включаються:

Суми будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці.

Суми коштів або вартість ТРП, добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Держбюджету або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій.

Сума коштів, перерахованих підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Суми коштів, внесені до страхових резервів.

Суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів).

Суми витрат, не віднесені до складу валових витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або зіпсуттям податкових документів.

Суми витрат, не враховані у минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлених у звітному податковому періоді у розрахунку податкового зобов'язання.

Суми безнадійної заборгованості в частині, що не була віднесена до валових витрат.

Суми витрат по операціях особливого виду.

Суми витрат, пов'язаних з поліпшенням основних фондів.

До валових витрат платника податку відносяться витрати на утримання, експлуатацію та забезпечення основної діяльності (крім тих, що підлягають амортизації).

Прибуток платників податку, включаючи підприємства, засновані на власності окремої фізичної особи, оподатковується за ставкою 30 відсотків до об'єкта оподаткування.

4. Визначення амортизації.

Амортизація ОФ і НА - поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення, на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань, установлених цією статтею.

Амортизації підлягають витрати на: придбання основних фондів та нематеріальних активів для власного виробничого використання, включаючи витрати на придбання племінної худоби та придбання, закладення і вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення; самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, включаючи витрати на виплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних фондів; проведення всіх видів ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення ОФ; капітальні поліпшення землі, не пов'язані з будівництвом, а саме: іригація, осушення, збагачення та інші подібні капітальні поліпшення землі.

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу валових витрат звітного періоду витрати платника податку на: придбання і відгодівлю продуктивної худоби; вирощування багаторічних плодоносних насаджень; придбання основних фондів або нематеріальних активів з метою їх подальшого продажу іншим особам чи їх використання як комплектуючих (складових частин) інших основних фондів, призначених для подальшого продажу іншим особам; утримання основних фондів, що знаходяться на консервації.

Основні фонди - матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Основні фонди підлягають розподілу за такими групами:

група 1 - будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в тому числі жилі будинки та їх частини (квартири і місця загального користування, вартість капітального поліпшення землі);

група 2 - автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього; меблі; побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та приладдя до них;

група 3 - будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4.

група 4 - електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів).

Балансова вартість групи основних фондів (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок розрахункового кварталу визначається за формулою:

$$B(a) = B(a-1) + П(a-1) - В(a-1) - А(a-1),$$

де: $B(a)$ - балансова вартість об'єкта ОФ групи 1) на початок розрахункового кварталу;

$B(a-1)$ - балансова вартість об'єкта ОФ групи 1) на початок кварталу, що передував розрахунковому;

$П(a-1)$ - сума витрат, понесених на придбання ОФ, здійснення капітального ремонту, реконструкцій, модернізацій та інших поліпшень ОФ, що підлягають амортизації, протягом кварталу, що передував розрахунковому;

$В(a-1)$ - сума виведених з експлуатації об'єкта ОФ групи 1) протягом кварталу, що передував розрахунковому;

$А(a-1)$ - сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у кварталі, що передував розрахунковому.

Платники податку всіх форм власності мають право застосовувати щорічну індексацію балансової вартості груп ОФ та НА на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою:

$$K_i = [I(a-1) - 10] : 100 ,$$

де $I(a-1)$ - індекс інфляції року, за результатами якого провадиться індексація.

Якщо значення K_i не перевищує одиниці, індексація не провадиться. Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (в розрахунку на податковий квартал): група 1 - 2 %; група 2 - 10 %; група 3 - 6 %; група 4 - 15 %.

5. Порядок визначення та терміни сплати податку.

Платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті. Сума оподаткованого прибутку визначається = (Сукупний валовий дохід - дохід, що виключаються з валового доходу) - (валові витрати - витрати, що виключаються зі складу валових) -

(амортизаційні відрахування - сума амортизаційних відрахувань, що виключаються для цілей оподаткування).

Звітним періодом з податку є звітний квартал, півріччя, 9 місяців, рік. Платники податку протягом 40 днів наступних за останнім днем звітного періоду, подають до податкового органу декларацію про прибуток обчислену наростаючим підсумком. Податок сплачується протягом 10 календарних днів, наступних за граничним терміном подання декларації.

6. Звітність з податку на прибуток підприємств.

Декларація про прибуток подається платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді в платника податку податкове зобов'язання чи ні. Дані, наведені у декларації повинні підтверджуватись первинними документами обліку і відповідати податковому обліку. Оригінал декларації подається до податкового органу.

Якщо платником самостійно виявлено помилки, що містяться у раніше поданій ним декларації, такий платник зобов'язаний подати нову декларацію, що містить виправлені показники.

Якщо платник податку подає нову декларацію до закінчення граничного строку подання декларації за такий звітний період, то сума податку до сплати за такий звітний період підлягає перерахуванню відповідно до виправлених показників, а штрафні санкції не застосовуються. Платник податку, який до початку його перевірки податковими органами самостійно виявляє факт заниження зобов'язань минулих податкових періодів повинен: надіслати уточнюючий розрахунок і сплатити суму такої недоплати та штраф у розмірі 10 % суми недоплати; відобразити суму такої недоплати у складі декларації, що подається за наступний період, збільшену на суму штрафу у розмірі 10 % суми недоплати, з відповідним збільшенням загальної суми податкового зобов'язання з податку.

7. Пільги з податку на прибуток.

Від оподаткування звільняються доходи неприбуткових операцій отриманих у вигляді: грошових коштів, майна, що надходять у вигляді безповоротної фінансової допомоги; пасивних доходів (отримані у вигляді дивідендів, %, страхових виплат, роялті); грошових коштів чи майна, що надходять до неприбуткових організацій у якості компенсації вартості отриманих державних послуг.

До неприбуткових організацій відносяться: органи державної влади, благодійні організації, пенсійні фонди, кредитні союзи, релігійні організації. Пільги з оподаткування поділяються на 5 груп: повне звільнення від податків; зниження ставки; звільнення від оподаткування частки прибутку, яка спрямовується на здійснення визначеної законом мети; спеціальні пільги; використання підприємствами переносу збитків.

ТЕМА 5. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.

1. Основні терміни.
2. Платники податку.
3. Об'єкт оподаткування.
4. Загальний оподатковуваний дохід.
5. Податковий кредит.
6. Податкова соціальна пільга.
7. Ставка податку.
8. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету.
9. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

1. Основні терміни.

Додаткові блага - кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку його працедавцем, якщо такий дохід не є заробітною платою чи виплатою, відшкодуванням чи компенсацією за цивільно-правовими угодами, укладеними з таким платником податку (далі - інші виплати і винагороди). Дохід - сума коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами.

Самозайнята особа - платник податку, який є СПД або здійснює незалежну професійну діяльність та не є найманою особою у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

2. Платники податку.

Платниками податку є: резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи; нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені на умовах взаємності міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана ВРУ, щодо доходів, одержуваних ним безпосередньо від здійснення такої дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором іншої діяльності.

3. Об'єкт оподаткування.

Об'єктом оподаткування резидента є: загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід, який

визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті; іноземні доходи.

Об'єктом оподаткування нерезидента є: загальний місячний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України; загальний річний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті.

4. Загальний оподатковуваний дохід.

Загальний річний оподатковуваний дохід складається з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, одержаних протягом такого звітного року.

До складу загального місячного оподаткованого доходу включаються: доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору; доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної (промислової) власності; доходи у вигляді сум авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом; сума (вартість) подарунків; сума страхових внесків (страхових премій) за договором добровільного страхування, сплачена будь-якою особою - резидентом, іншою ніж платник податку, за такого платника податку чи на його користь; сума страхових виплат, страхових відшкодувань або викупних сум, отриманих платником податку за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування, у випадках та розмірах; частина доходів від операцій з майном, розмір якої визначається; дохід від надання майна в оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування); оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів попередніх податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований податковим органом згідно із законом; дохід, отриманий платником податку від його працедавця як додаткове благо; дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені, фактично одержаних платником податку як відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди, крім: сума заборгованості платника податку, за якою минув строк позовної давності, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк давності згідно з законом, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів (обов'язкових платежів) та погашення податкового боргу; дохід у вигляді процентів, дивідендів та роялті, вигащів, призів; інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах; дохід у вигляді вартості успадкованого майна, у

межах, що підлягає оподаткуванню цим податком; сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки; кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду, незалежно від призначеної ним міри покарання.

До складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи (що не підлягають відображенню в його річній податковій декларації): сума державної адресної допомоги, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород та страхових виплат, які отримуються платником податку відповідно з бюджетів, ПФУ та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт; сума доходів, отриманих платником податку від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України, виграші у державну лотерею; сума відшкодування платнику податку розміру шкоди, завданої йому внаслідок Чорнобильської катастрофи, у порядку та сумах, визначених законом; суми виплат чи відшкодувань; сума внесків на обов'язкове страхування платника податку відповідно до закону, інших ніж збір на державне пенсійне страхування або внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; сума збору на державне пенсійне страхування та внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку, що вносяться за рахунок його працедавця у розмірах, визначених законом; кошти або вартість майна (немайнових активів), які надходять платнику податку за рішенням суду; аліменти, що виплачуються платнику податку; кошти або майно (майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг), які отримують платники податку як подарунок; кошти або майно, майнові чи немайнові права, які отримують спадкоємці фізичної особи у разі оформлення права на спадщину; вартість товарів, які надходять платнику податку як їх гарантійна заміна, а також грошова компенсація вартості таких товарів, надана платнику податку у разі їх повернення продавцю; кошти, отримані платником податку в рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (немайнових активів), примусово відчужених державою у випадках, передбачених законом, або вартість такої компенсації, отриманої у формі, відмінній від грошової; вартість безоплатного харчування, миючих та знешкоджуючих засобів, а також робочого одягу, взуття, обмундирування, засобів особистого захисту, отриманих у тимчасове користування платником податку, який перебуває у відносинах трудового найму з працедавцем; вартість вугілля та вугільних брикетів, безоплатно наданих в обсягах та за переліком професій, що встановлюються КМУ, платнику податку з числа осіб, що перебувають у трудових відносинах з вугледобувним підприємством; сума надміру сплачених податків, зборів (обов'язкових

платежів) з бюджетів або державних цільових страхових фондів згідно із законом, а також бюджетного відшкодування при застосуванні права на податковий кредит, що повертається платнику податку; сума доходу, отриманого платником податку внаслідок відчуження акцій (інших корпоративних прав), одержаних ним у власність в процесі приватизації в обмін на приватизаційні компенсаційні сертифікати, прибуток від операцій з майном або інвестиційними активами; сума, сплачена працедавцем на користь закладів освіти у рахунок компенсації вартості підготовки чи перепідготовки платника податку - найманої особи за профілем діяльності чи загальними виробничими потребами такого працедавця, але не вище розміру суми, у розрахунку на кожний повний чи неповний місяць підготовки чи перепідготовки такої найманої особи; кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання; кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку його працедавцем за рахунок коштів, які залишаються після оподаткування такого працедавця податком на прибуток підприємств, за наявності відповідних підтверджуючих документів; основна сума вкладу, внесеного платником податку до банку чи небанківської фінансової установи, а також сума виплат громадянам України (їх спадкоємцям) грошових заощаджень і грошових внесків, вкладених до 2 січня 1992 року погашення яких не відбулося; вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України платника податку або його дітей віком до 18 років, які надаються йому безоплатно або із знижкою професійною спілкою; дохід (прибуток), одержаний само зайнятою особою від здійснення нею підприємницької або незалежної професійної діяльності, якщо така особа обрала спеціальну (спрощену) систему оподаткування такого доходу (прибутку) відповідно до закону; сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту або ад'юнкту; вартість одягу, взуття, а також суми грошової допомоги, що надаються дітям-сиротам і дітям, які залишилися без піклування батьків, у порядку і розмірах, визначених КМУ; сума грошового або майнового утримання чи забезпечення військовослужбовців строкової служби (у тому числі осіб, що проходять альтернативну службу), передбачена законом, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою; сума, одержувана платником податку за здавання ним крові, грудного жіночого молока, інших видів донорства, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою; вартість житла, яке передається з державної або комунальної власності у власність платника податку безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) відповідно до закону.

Сума, одержувана платником податку за здану (продану)ним вторинну сировину та побутові відходи, за винятком брухту чорних або кольорових металів. Сума страхової виплати, страхового відшкодування або викупна сума, отримувана платником податку за договором страхування від страховика-резидента, іншого ніж довгострокове страхування життя або

недержавне пенсійне страхування; Сума страхової виплати, страхового відшкодування, отримувана платником податку за договором довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного страхування.

5. Податковий кредит.

Платник податку має право на податковий кредит за наслідками звітного податкового року.

До складу податкового кредиту включаються фактично понесені витрати, підтверджені платником податку документально, а саме: фіскальним або товарним чеком, касовим ордером, товарною накладною, іншими розрахунковими документами або договором, які ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) та визначають суму таких витрат. Платник податку має право включити до складу податкового кредиту звітного року такі витрати, фактично понесені ним протягом такого звітного року: частину суми процентів за іпотечним кредитом, сплачених платником податку; суму коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, у розмірі, що перевищує два відсотки, але не є більшим п'яти відсотків від суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року; суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання такого платника податку, іншого члена його сім'ї першого ступеня споріднення, у розрахунку за кожний повний або неповний місяць навчання протягом звітного податкового року.

Суму власних коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім'ї (окрім витрат): суму витрат платника податку на сплату за власний рахунок страхових внесків, страхових премій страхувальнику-резиденту за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування як такого платника податку, так і членів його сім'ї першого ступеня споріднення, яка не перевищує (у розрахунку за кожний з повних чи неповних місяців звітного податкового року, протягом яких діяв договір страхування); суми витрат платника податку із: штучного запліднення, незалежно від того, чи перебуває він у шлюбі з донором, чи ні; оплати вартості державних послуг, включаючи сплату державного мита, пов'язаних з усиновленням дитини. Податковий кредит може бути нарахований виключно резидентом, що має індивідуальний ідентифікаційний номер.

Загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата.

6. Податкова соціальна пільга.

Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у таких розмірах: у розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі, встановленій законом на 1 січня звітного податкового року; у розмірі, що дорівнює 150 відсоткам суми пільги для платника податку, який: є самотньою матір'ю або самотнім батьком (опікуном, піклувальником) - у розрахунку на кожную дитину віком до 18 років; утримує дитину - інваліда I або II групи - у розрахунку на кожную дитину віком до 18 років; має троє чи більше дітей віком до 18 років - у розрахунку на кожную таку дитину; г) є вдівцем або вдовою; є особою, віднесеною законом до 1 або 2 категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом, військовослужбовцем строкової служби; є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства; є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянина, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів; у розмірі, що дорівнює 200 відсоткам суми пільги для платника податку, який є: особою, що є Героєм України.

Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого місячного доходу платнику податку у вигляді заробітної плати виключно за одним місцем його нарахування (виплати). Розрахунок розміру податкової соціальної пільги здійснюється з урахуванням останнього місячного податкового періоду, в якому платник податку помирає чи визнається судом померлим, безвісно відсутнім або втрачає резидентський статус. Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, отриманого платником податку як заробітна плата протягом звітного податкового місяця, якщо його розмір не перевищує суми місячного прожиткового рівня для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень.

7. Ставка податку.

Ставка податку становить 13 відсотків від об'єкта оподаткування. Ставка податку становить 5 відсотків від об'єкта оподаткування, нарахованого податковим агентом як: процент на депозит (вклад) у банк чи небанківську фінансову установу відповідно до закону (крім страховиків); процентний або дисконтний дохід за ощадним (депозитним) сертифікатом.

8. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету.

Оподаткування доходів, нарахованих (виплачених) платнику податку здійснюється податковим агентом. Податковий агент - юридична або фізична особа чи нерезидент, які незалежно від їх організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язані нараховувати,

утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам відповідно до закону, а також нести відповідальність за порушення норм цього Закону. Податковим агентом, зокрема, є фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності, яка використовує найману працю інших фізичних осіб, щодо виплати заробітної плати (інших виплат та винагород) таким іншим фізичним особам.

Податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку.

Якщо оподатковуваний дохід виплачується у не грошовій формі чи готівкою з каси резидента, то податок сплачується (перераховується) до бюджету протягом банківського дня, наступного за днем такої виплати. Платник податку, що отримує доходи, нараховані особою, яка не є податковим агентом, зобов'язаний включити суму таких доходів до складу загального річного оподаткованого доходу та подати річну декларацію з цього податку. Особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності.

Порядок сплати (перерахування) податку до бюджету Податок, утриманий з доходів резидентів, підлягає зарахуванню до бюджету.

Відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного місцевого бюджету несе юридична особа або її уповноважений підрозділ, що нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід. Відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного місцевого бюджету несе фізична особа.

9. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

Річна декларація про майновий стан і доходи (податкова декларація) (далі - декларація) подається платником податку.

Податковий орган зобов'язаний протягом 30 календарних днів від дня отримання такої декларації визначити податкове зобов'язання та надіслати податкове повідомлення платнику податку, який зобов'язаний сплатити належну суму податку та отримати довідку про таку сплату або про відсутність податкових зобов'язань з цього податку, яка здається органам митного контролю під час перетину митного кордону та є підставою для проведення митних процедур.

Платники податку звільняються від обов'язку подання декларації у таких випадках: незалежно від видів та сум отриманих доходів платниками податку, які: є неповнолітніми або недієздатними особами і при цьому перебувають на повному утриманні інших осіб та/або держави станом на кінець звітного податкового року; перебувають під арештом або є затриманими чи засудженими до позбавлення волі, перебувають у полоні або

ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання декларації; перебувають у розшуку станом на кінець звітного податкового року; перебувають на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року;

Декларація заповнюється платником податку самостійно або іншою особою, нотаріально уповноваженою таким платником податку здійснювати таке заповнення.

Платник податку до 1 березня року, наступного за звітним, має право звернутися із запитом до відповідного податкового органу з проханням заповнити річну податкову декларацію, а податковий орган зобов'язаний надати безоплатні послуги із такого заповнення.

ТЕМА 6. АКЦИЗНИЙ ЗБІР.

1. Платники податку.
2. Об'єкт оподаткування.
3. Ставки збору.
4. Порядок обчислення збору.
5. Пільги.
6. Звітність з акцизного збору.

1. Платники податку.

Акцизний збір - це непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів (продукції).

Платниками акцизного збору є: СПД - виробники підакцизних товарів на митній території України, у тому числі з давальницької сировини по товарах (продукції), на які встановлено ставки акцизного збору у твердих сумах; нерезиденти, які здійснюють виготовлення підакцизних товарів (послуг) на митній території України безпосередньо або через їх постійні представництва чи осіб, прирівняних до них згідно із законодавством; СПД, інші юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, які імпортують на митну територію України підакцизні товари, незалежно від наявності внесених до них іноземних інвестицій; фізичні особи - резиденти або нерезиденти, які ввозять (пересилають) підакцизні речі або предмети на митну територію України у вигляді супроводжувального або несупроводжувального багажу, а також фізичні особи, які одержують такі підакцизні речі (предмети), переслані (надіслані) з-за митного кордону України у вигляді поштових чи інших відправлень або несупроводжувального багажу, в обсягах або вартістю, що перевищують норми безмитного провезення (пересилання) для таких фізичних осіб,

визначені митним законодавством; юридичні або фізичні особи, які купують підакцизні товари у податкових агентів.

2. Об'єкт оподаткування.

Об'єктом оподаткування є: обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), в тому числі з давальницької сировини, шляхом їх продажу, обміну на інші товари (продукцію, роботи, послуги), безплатної передачі товарів (продукції) або з частковою їх оплатою, а також обсяги відвантажених підакцизних товарів (продукції), виготовлених з давальницької сировини; обороти з реалізації (передачі) товарів (продукції) для власного споживання, промислової переробки (крім оборотів з реалізації (передачі) для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх працівників; митна вартість товарів (продукції), які імпортуються (ввозяться, пересилаються) на митну територію України, у тому числі в межах бартерних (товарообмінних) операцій або без оплати їх вартості чи з частковою оплатою; митна вартість алкогольних напоїв і тютюнових виробів, ввезених на територію України.

До об'єктів обкладання акцизом не належать: підакцизні товари, що експортуються за межі ТТУ за іноземну валюту; підакцизні товари, що розміщуються в магазинах безмитної торгівлі; зразки підакцизних товарів, що тимчасово ввозяться на ТТУ з метою показу чи демонстрації на час проведення виставок, конкурсів.

До об'єктів обкладання акцизом алкогольних напоїв та тютюнових виробів не належать: митна вартість ввезених і конфіскованих на території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів, власника яких не визначено; митна вартість алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що перевозяться через ТТУ транзитом; митна вартість імпортованої сировини, що ввозяться або використовуються для виробництва алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

3. Ставки збору.

Акцизний збір обчислюється:

А) за ставками у процентах до обороту з продажу (не діють): товарів, що реалізуються за вільними цінами, - виходячи з їхньої вартості за цими цінами, без урахування акцизного збору, без податку на додану вартість; товарів, що реалізуються за державними фіксованими та регульованими цінами, - виходячи з їхньої вартості за цими цінами без урахування торговельних знижок, а також сум податку на додану вартість імпортованих товарів - виходячи з митної (закупівельної) вартості, збільшеної на суму ввізного мита, без урахування акцизного збору. При визначенні вказаної вартості іноземна валюта перераховується у національну валюту України за курсом НБУ, що діє на день подання митної декларації.

Б) у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції). Акцизний збір, нарахований у ЄВРО, сплачується у валюті України за

обмінним курсом за обмінним курсом НБУ, що діє на перший день кварталу, в якому проводиться реалізація товару і залишається постійним протягом кварталу.

4. Порядок обчислення збору.

Механізм розрахунку акцизного збору з імпортованих товарів із використанням процентної ставки.

Якщо ставку акцизу встановлено у відсотках до митної вартості товару, сума акцизу обчислюється: А) з товарів, що обкладено ввізним митом:

$$A = (B + M) \times A / 100 \%$$

Б) з товарів, що підлягають обкладенню ввізним митом:

$$A = B \times A / 100\%$$

де В - митна вартість;

М - сума ввізного мита;

А - ставка акцизного збору.

Механізм розрахунку суми акцизного збору, якщо ставка встановлена в грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру товарів. При застосуванні ставки акцизного збору в гривнях: Сума А = А х К (кількість товару, визначена у фізичних одиницях виміру). При застосуванні ставки акцизу в ЄВРО: Сума А = А х К х Е (курс гривні до євро за станом на перший день відповідного кварталу). Датою виникнення податкових зобов'язань з продажу підакцизних товарів (продукції) вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що настала раніше: дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника акцизного збору як оплата товарів (продукції), що продаються, а у разі продажу товарів (продукції) за готівкові кошти - дата їх оприбуткування в касі платника акцизного збору, за відсутності такої - дата інкасації готівкових коштів у банківській установі, яка обслуговує платника акцизного збору; або дата відвантаження (передачі) товарів (продукції).

Акцизний збір не справляється при реалізації підакцизних товарів (продукції) на експорт за іноземну валюту.

Суми акцизного збору, що підлягають сплаті, визначаються платниками самостійно виходячи з обсягів реалізованих підакцизних товарів (продукції) за встановленими ставками.

Суб'єкти підприємницької діяльності, які імпортують підакцизні товари (продукцію), в обов'язковому порядку при перетинанні кордону їх декларують і подають органам митного контролю декларацію у двох примірниках, один з яких цими органами надсилається до податкових інспекцій за місцезнаходженням суб'єктів підприємницької діяльності, для справляння акцизного збору.

Акцизний збір сплачується до бюджету у строки, визначені відповідним законом: підприємствами-виробниками, що реалізують алкогольні напої, пиво - на третій день після здійснення обороту по

реалізації; підприємствами-виробниками, що реалізують тютюнові вироби - щомісяця, до 16 числа, наступного за звітним, виходячи з фактичного обсягу реалізації тютюнових виробів за минулий місяць; власниками алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів, виготовлених із використанням давальницької сировини, не пізніше дня одержання готової продукції.

Підприємства зобов'язані самостійно сплатити суму податкового зобов'язання протягом 10 днів, наступних за представлення розрахунку. Суб'єкти підприємницької діяльності, які ввезли (імпортували) на митну територію України підакцизні товари (продукцію) без сплати акцизного збору, подають до органів податкової служби до 15 числа місяця, що настає за звітним, щомісячний звіт про обсяги продажу ввезених (імпортованих) підакцизних товарів (продукції) та розміри одержаних з покупців і перерахованих до бюджету сум акцизного збору, а також про обсяги переданих товарів, ввезених (імпортованих) в інтересах інших суб'єктів підприємницької діяльності, і утриману суму акцизного збору.

5. Пільги.

Не обкладається акцизним збором: вартість легкових автомобілів спеціального призначення і автомобілів інвалідів; митна вартість сировини, імпортованої для виробництва алкогольних напоїв і тютюнових виробів, що ввозяться підприємствами виробниками для виготовлення таких товарів, за наявності довідки податкової інспекції.

Не підлягають обкладанню акцизним збором: товари (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів) на суму не більше 200 грн.; 2 літри вина та літр міцних алкогольних напоїв; 200 цигарок або 50 сигар, або 250 грамів тютюну, або набір таких виробів загальною вагою не більше 250 грамів.

Алкогольні напої та тютюнові вироби звільняються від оподаткування, якщо вони: ввозяться на ТТУ громадянами, які досягли 18 років, переміщуються через митний кордон України у супроводжуваному багажі або ручній поклажі громадян.

Алкогольні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

6. Звітність з акцизного збору.

Платники акцизного збору не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним, подають до органів державної податкової служби за місцем реєстрації Розрахунок акцизного збору. Розрахунок складається на підставі даних накопичувальних відомостей реалізації підакцизних товарів, в яких окремо за кожним найменуванням товарів на підставі первинних товарно-транспортних документів накопичуються дані про кількість реалізованих товарів, ціни реалізації, вартості за відпускними цінами з урахуванням акцизного збору, про товари, що виготовлені з давальницької сировини, дані про кількість отриманої готової продукції та її вартості.

ТЕМА 7. МИТО ТА ДЕРЖАВНЕ МИТО.

1. Мито.
2. Види мита.
3. Державне мито.

1. Мито.

Мито входить до системи митних платежів при перетині митного кордону держави.

Систему митних платежів можна розділити на дві групи:

1. Основні - обов'язкові платежі, які стягуються в більшості випадків при перетині митного кордону з суб'єктів, не характеризуються специфічними особливостями: митна мито, митні збори за митне оформлення; непрямі податки, які стягуються в подібних ситуаціях (ПДВ, акцизний збір).
2. Додаткові - митні платежі, що стягується з платників за додатково надані послуги або дії, або що характеризують платника, відрізняється специфічними особливостями (збори за зберігання товарів, збори за митне супровід вантажів, збори за видачу ліцензій, плата за участь в митних аукціонах).

Систему основних митних платежів доповнюють збори за митне оформлення та зберігання. Збори за митне оформлення стягуються в національній та іноземній валюті. Розміри їх визначає Державна митна служба на основі середньої вартості наданих послуг.

Єдиний збір складається з зборів за здійснення контролю: митного, санітарного, ветеринарного, фіто санітарного, радіологічного; екологічного, плати за проїзд транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів автомобільними дорогами України.

Мито - вид митного платежу, що стягується з товарів, що переміщуються через митний кордон країни (ввозяться, вивозяться або транзитом).

2. Види мита.

Диференціація видів митних зборів може здійснюватися за кількома критеріями. За характером спрямованості товарів що переміщуються, митні збори поділяються на ввільне; вивільне; транзитне.

Платником митних зборів є особи, що ввозять (вивозять) або переміщують товари через митний кордон держави. При характеристиці платника мито ділиться: сплачуване ЮО; сплачуване ФО. Об'єктом мита є митна вартість переміщуваного товару, у відношенні якого повинне стягуватися мито. Митна вартість перераховується в національну валюту за курсом НБУ, що діє на день подання митної декларації.

Ставки мита єдині на всій території:

- а) адвалерне - ставки, що встановлюються в % до митної вартості оподатковуваних товарів;

- б) специфічні - ставки, що нараховуються у встановленому розмірі за одиницю вимірювання ввезеного товару (кілограм, метр);
- в) комбіновані (змішані) - ставки, що використовують поєднання адвалерних і специфічних мит;
- г) сезонні - ставки, за допомогою яких можливе оперативне реагування на ввезення та вивезення на територію держави сезонних товарів (термін їх введення не може перевищувати шести місяців);
- д) особливі - ставки, які реалізують захисні функції митних зборів:
- е) антидемпінгові - ставки, що представляють собою певну надбавку до звичайної імпортової мито. Застосовуються при ввезенні на територію держави товарів за цінами більш низьким (демпінговими, символічними), ніж їх ціна в країні яка вивозить, і загрозливим підірвати основи виробництва країни-імпортера. За допомогою антидемпінгових мит ціни імпортованих товарів піднімаються до рівня, на якому з ними можуть конкурувати вітчизняні.
- є) спеціальні-ставки митних зборів, що захищають митну територію від ввезення товарів, що загрожують вітчизняним виробникам.
- ж) компенсаційні - ставки мита, які застосовуються до товарів які завозяться, у відношенні яких використовувався механізм субсидій, що занижив їх ціну, і це загрожує завдати шкоди вітчизняному виробництву.

Механізм застосування пільг при сплаті митних зборів включає: звільнення від сплати мита певних категорій платників; зменшення ставок мита; повернення раніше сплачених сум митних зборів; звільнення від мита певних предметів.

Порядок сплати і ставки мита визначаються Єдиним митним тарифом України - система ставок митних зборів, що застосовуються до товарів, що переміщуються через митний кордон.

В Україні товари які розмитнюються, мають чотиризначний цифровий код, де два перших знака означають товарну групу, два інших - товарну позицію.

- В основі обчислення мита лежить митна вартість товару та транспортного засобу. Визначення митної вартості здійснюється методами:
1. Метод оцінки за ціною угоди товарів які завозяться - митна вартість визначається як ціна угоди, фактично сплачена або що підлягає сплаті за які ввозяться товар на момент перетину ним митного кордону.
  2. Метод оцінки за ціною угоди з ідентичними товарами - митна вартість визначається як ціна операції з ідентичними товарами. Ідентичність передбачає подібність за основними характеристиками (виробник, країна виготовлення, якість, знос).
  3. Метод оцінки за ціною угоди з однорідними товарами. Однорідні товари не обов'язково однаковими у всіх відносинах, але мають подібні характеристики.
  4. Метод оцінки на основі віднімання вартості - митна вартість визначається як ціна за продаж ідентичних або однорідних товарів на внутрішньому ринку

за вирахуванням сум імпорتنих митних платежів, комісійних винагород, витрат на транспортування.

5. Метод оцінки на основі додавання вартості - митна вартість визначається як сума загальних витрат, характерних для продажу ідентичних або однорідних товарів.

6. Резервний метод - використовується при неможливості застосувати попередні методи. Ціна угоди визначається з урахуванням світової практики і на основі чинного законодавства. Рішення про використання даного методу приймається митними органами.

Митна мито сплачується безпосередньо митному органу одночасно з прийняттям митної декларації або до її прийняття. Мито зараховується до Держбюджету, а митні органи здійснюють контроль за правильністю її обчислення і сплатою збору. Механізм внесення мита передбачає певні гарантії (форми забезпечення сплати платежів): заставу товарів; гарантії фінансово-кредитних установ; гарантії третіх осіб; внесення належних сум на депозит.

3. Державне мито.

Державне мито представляють собою плату, що стягується за вчинення юридично значущих дій в інтересах юридичних та фізичних осіб уповноваженими на це компетентними органами та видачу їм відповідних документів, що мають правове значення. Особливості застосування механізму державного мита регулюються Декретом КМУ "Про державне мито".

Платниками державного мита виступають ЮО і ФО, які звертаються у відповідні органи і в інтересах яких останні здійснюють юридично значимі дії та видають документи, що підтверджують це.

Об'єктом оподаткування виступають певні дії, з яких стягується державне мито (подача в суд позовних заяв, касаційні скарги, здійснення нотаріальних дій, реєстрація актів громадянського стану, оформлення документів на право виїзду за кордон і запрошення в Україну громадян інших держав, видача паспортів, прописка).

Державне мито стягується; 1) з позовних заяв, заяв (скарг) у справах окремого провадження і скарг на рішення, прийняті щодо релігійних організацій, з касаційну скаргу на рішення судів і скарг на рішення, що набрали законної сили, а також за видачу судами копій документів; 2) з позовних заяв і заяв кредиторів у справах про банкрутство, 3) за вчинення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами, а також за видачу дублікатів нотаріально засвідчених документів; 5) за реєстрацію актів громадянського стану, б) за видачу документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за продовження терміну їх дії та за внесення змін в ці документи; за реєстрацію національних паспортів іноземних громадян або документів, які їх замінюють, за видачу або продовження видів на

проживання; за видачу візи до національного паспорта іноземного громадянина або документа, який його замінює, на право виїзду з України і в'їзду в Україну, а також із заяв про прийняття до громадянства України та про вихід з громадянства України; 7) за видачу нового зразка паспорта громадянина України; за оформлення нового зразка паспорта громадянина України для поїздки за кордон, за видачу громадянам України закордонного паспорта на право виїзду за кордон або продовження терміну його дії; 8) за реєстрацію місця проживання; 9) за видачу дозволів на право полювання та рибальства; 10) за операції з випуску (емісії) цінних паперів, крім облігацій державних та місцевих позик, і з видачі приватизаційних паперів; 11) за операції з об'єктами нерухомого майна, які здійснюються на товарних біржах, крім операцій з примусового відчуження такого майна; 12) за проведення прилюдних торгів (аукціону, тендера) об'єктами нерухомого майна, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України, за дії, пов'язані з отримання патентів на сорти рослин і продовженням їх дії.

Ставки державного мита визначаються кількома методами; У відсотках (до ціни договору, вартості майна, позову і т. д.); У твердих сумах: а) в абсолютних грошових сумах, б) у сумах, перелічених у відповідних частинах до офіційно встановленим величинам (мінімальна заробітна плата, неоподатковуваний мінімум доходів).

Система пільг, що використовуються у відношенні ЮО, ФО (позивачі при поданні позову про стягнення аліментів; посвідчення заповітів і договорів дарування майна на користь держави; інваліди I та II групи, Пенсійний фонд України).

Особливістю державного мита є можливість сплати її в іноземній валюті. Якщо податки сплачуються тільки в національній валюті України, то державне мито може сплачуватися і в іноземній валюті (позови, подані до суду або арбітражний суд у відношенні об'єктів, які оцінюються в іноземній валюті, або за дії та операції в іноземній валюті).

Від сплати державного мита звільняються:

- 1) позивачі - працівники і службовці - за позовами про стягнення заробітної плати та по іншим вимогам, що впливає з трудових правовідносин; члени колективних сільськогосподарських підприємств, працівники селянських (фермерських) господарств - за позовами до колективних сільськогосподарським підприємствам, селянською (фермерським) господарствам про оплату праці та з інших вимог, пов'язаних з трудовою діяльністю;

- 2) позивачі - за позовами, що впливає з авторського права, а також з права на відкриття, винахід, раціоналізаторську пропозицію і промислові зразки;

- 3) громадяни - за касаційним скарг і скарг на рішення, що набрали законної сили, у справах про розірвання шлюбу;

- 4) позивачі - за позовами про відшкодування збитків, заподіяних каліцтвом або іншим шкодою для здоров'я, а також смертю годувальника;

5) позивачі - за позовами про стягнення аліментів;
6) сторони - по спорах, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих громадянинуві незаконним засудженням, незаконним притягненням до кримінальної відповідальності, незаконним взяттям під варту, незаконним накладенням адміністративного стягнення, а також пов'язаних з виплатою грошової компенсації, поверненням майна або відшкодуванням його вартості громадянам, реабілітований жертвам політичних репресій в Україні;
7) органи соціального страхування та органи соціального забезпечення - по регресивних позовах про стягнення з особи, що завдало шкоду, сум допомоги та пенсій, виплачених потерпілому або членам його сім'ї, а органи соціального забезпечення - також за позовами про стягнення неправильно виплачених допомоги та пенсій; 8) позивачі - за позовами про відшкодування матеріальних збитків, завданих злочином; 9) громадяни - за видачу або посвідчення вірності копій документів, необхідних для призначення та отримання державної допомоги та пенсій, а також у справах опіки та усиновлення (удочеріння); 10) державні і громадські органи, підприємства, установи, організації та громадяни, які звернулися у випадках, передбачених чинним законодавством, із заявами до суду про захист прав та інтересів інших осіб, а також споживачі - за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.

Сплата мита може здійснюватися в кількох формах:

а) готівкою грошима:

- у національній валюті;
- в іноземній валюті в перерахунку за курсом НБУ;

б) перерахуванням через відділення банків сум мита з рахунків платників.

З позовів, що подаються до суду і арбітражний суд в іноземній валюті, а також за дії та операції в іноземній валюті державне мито сплачується в іноземній валюті.

ТЕМА 8. РЕСУРСНІ ПЛАТЕЖІ.

1. Плата за землю.
2. Плата за спеціальне використання лісних ресурсів.
3. Плата за спеціальне використання водних ресурсів.
4. Плата за спеціальне використання надр при добуванні корисних копалин.
5. Рентні платежі за нафту та газ.
6. Збір за геологорозвідувальні роботи.
7. Збір за забруднення навколишнього середовища.
8. Збір за використання радіочастотного ресурсу.

1. Податок на землю.

Плата за землю в Україні стягується у вигляді земельного податку або орендної плати, яка залежить від якості та місцезнаходження земельної ділянки, виходячи з грошової оцінки землі. Розмір земельного податку

визначається з розрахунку на рік і встановлюється у вигляді платежів за одиницю земельної площі. При цьому розмір податку не залежить від результатів господарської діяльності власників або користувачів ділянок.

Суб'єктом плати за землю є власник земельної ділянки, земельної частки (паї) і землекористувача, у тому числі орендар. Об'єктом плати є земельна ділянка, що знаходиться у власності, користуванні (в тому числі і на умовах оренди). Одиницею нарахування податку є один гектар орних земель, покосного луки, пасовищ, багаторічних насаджень.

Користування землею може бути постійним або тимчасовим. Постійним визнається землекористування без заздалегідь встановленого строку. Тимчасове користування землею може бути короткостроковим - до 3 років і довгостроковим - від 3 до 25 років.

Середні ставки податку варіюють в залежності від двох принципів: конкретного регіону; цільового використання земельної ділянки. В залежності від областей України ставки поділяються на дві групи по землі сільськогосподарського призначення: орні землі, пасовища та багаторічні насадження. Середні ставки податку за земельні ділянки в межах населених пунктів встановлюються в залежності від чисельності населення. Ставки земельного податку по земельних ділянках (за винятком сільськогосподарських угідь) диференціюють і затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради, виходячи з середніх ставок податку, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не більше ніж в два рази вище середніх ставок податку з урахуванням коефіцієнтів.

Ставки земельного податку визначаються з урахуванням кадастрової оцінки, місця розташування земельної ділянки, одиниці земельної площі (в залежності від економічної оцінки території та місця розташування земельної ділянки).

Ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються у відсотках від їх грошової оцінки у таких розмірах: для ріллі, сіножатей та пасовищ - 0,1; для багаторічних насаджень - 0,03.

За сільськогосподарські угіддя, що надані у встановленому порядку і використовуються за цільовим призначенням, незалежно від того, до якої категорії земель вони віднесені, земельний податок справляється згідно з частиною першою цієї статті.

Ставки земельного податку з земель встановлюються у розмірі одного відсотка від їх грошової оцінки. Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у таких розмірах:

Законодавством передбачені збільшені ставки податку на землю у випадках: нецільового використання; перевищення норм відведення. Мета та призначення використання земель, площа земельної ділянки, наданого в тимчасове користування або в оренду, обумовлюються в договорі на право тимчасового користування землею.

Для звільнення майна від оподаткування використовуються два принципи: об'єктний і видовий. У першому випадку звільняються від оподаткування окремі, конкретні об'єкти. У другому - деякі види майна, що належить будь-яким юридичним особам, а також все майно, яке знаходиться у власності певних категорій юридичних осіб.

Пільги на цей вид податку можна згрупувати таким чином: виключення майна з оподаткованого; зменшення вартості оподаткованого майна; зменшення податкової ставки. Пільги по даному податку дозволяють виділити три групи: визначені земельні ділянки (заповідники, заказники); закріплені законодавством установи (культури, науки, освіти, фізичної культури і спорту, благодійні фонди і т. д.); фізичні особи (інваліди I і II групи, учасники Великої Вітчизняної війни, громадяни, які постраждали від Чорнобильської катастрофи).

Підставою для нарахування земельного податку є дані Державного земельного кадастру, який включає дані реєстрації права власності, права користування землею і договорів на оренду землі, облік кількості та якості земель, зонування територій населених пунктів, економічну оцінку земель.

Податок за частину площ земельних ділянок, наданих підприємствам, установам і організаціям (за винятком сільськогосподарських угідь), що перевищують норми відведення, справляється у п'ятикратному розмірі.

Ставки земельного податку застосовуються з урахуванням коефіцієнтів індексації.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Юридичні особи самостійно обчислюють суму земельного податку щороку за станом на 1 січня і до 1 лютого подають дані відповідній державній податковій інспекції.

Нарахування земельного податку громадянам проводиться державними податковими інспекціями, які видають платникові до 15 липня поточного року платіжне повідомлення про сплату податку.

Власники землі та землекористувачі сплачують земельний податок з дня виникнення права власності або права користування земельною ділянкою.

У разі припинення права власності або права користування земельною ділянкою податок сплачується за фактичний період перебування землі у власності або користуванні у поточному році.

Облік платників (товаровиробників сільськогосподарської продукції та громадян) і нарахування земельного податку проводиться щорічно за станом на 1 травня, інших суб'єктів - платників податку - за станом на 1 лютого. Надмірно сплачені суми податку підлягають поверненню платнику за його письмовою заявою або за його бажанням зараховуються до сплати податку за наступний рік.

Перегляд неправильно нарахованого податку, стягнення або повернення його платнику допускаються не більш як за два попередні роки.

Платежі за землю зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки бюджетів сільської, селищної, міської Ради, на території яких знаходяться земельні ділянки.

Грошова оцінка земельної ділянки проводиться Держкомітетом України по земельних ресурсах за методикою, затвердженою КМУ. Грошова оцінка земельної ділянки щороку за станом на 1 січня уточнюється на коефіцієнт індексації, порядок проведення якої затверджується КМУ. Грошова оцінка землі застосовується для економічного регулювання земельних відносин при укладанні цивільно-правових угод, передбачених законодавством України.

За прострочення встановлених строків сплати податку справляється пеня. Розмір пені за несвоєчасне внесення орендної плати передбачається у договорі оренди, проте він не може перевищувати ставки пені за несвоєчасну сплату земельного податку.

2. Плата за спеціальне використання лісних ресурсів.

Використання лісових ресурсів підрозділяється на спеціальне і загальне. Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється тільки на території земельних ділянок, наданих у користування. Загальне використання лісових ресурсів - безкоштовне.

Платниками збору за користування лісовими ресурсами є всі лісокористувачі, які користуються правом спеціального використання лісових ресурсів. Платним є спеціальне використання лісових ресурсів та земельних ділянок лісового фонду для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт.

До лісовим ресурсів відносяться: деревина, технічне і лікувальне сировина, кормові, харчові та інші продукти лісу, які використовуються для задоволення потреб населення та виробництва. Лісові ресурси за своїм значенням поділяються на лісові ресурси державного та місцевого значення. Земельні ділянки лісового фонду можуть надаватися в постійне або у тимчасове користування.

Постійними користувачами можуть бути: спеціалізовані лісгосподарські підприємства, інші підприємства, установи, організації, в яких створені спеціалізовані підрозділи для ведення лісового господарства, а також для спеціального використання лісових ресурсів, потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також проведення науково-дослідних робіт. Під постійне використання можуть надаватися земельні ділянки лісового фонду, площа яких не перевищує 5 гектарів.

Тимчасові користувачі: підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, релігійні організації, громадяни України, іноземні юридичні особи та громадяни. Земельні ділянки лісового фонду надаються у тимчасове користування за умови згоди постійного лісокористувача земельними

ділянками лісового фонду. Тимчасове користування земельними ділянками лісового фонду може бути короткостроковим - до 3-х років і довгостроковим - від 3-х до 25 років. У тимчасове користування земельні ділянки лісового фонду можуть надаватися на умовах оренди. Види плати за спеціальне використання лісових ресурсів: за встановленими таксі; у вигляді орендної плати; у вигляді доходу, отриманого від реалізації лісових ресурсів на конкурсних умовах.

Розмір плати за спеціальне використання лісових ресурсів встановлюється, виходячи з лімітів їх використання, такс на лісню продукцію і послуг з урахуванням якості та доступності. Такси і порядок справляння таких платежів встановлюються Кабінетом Міністрів України. У разі застосування конкурсних умов реалізації лісових ресурсів плата встановлюється не нижче діючих такс. Розмір орендної плати встановлюється за згодою сторін у договорі оренди, але не нижче встановлених такс на лісові ресурси.

Платежі за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення зараховуються в розмірі 80% до Державного бюджету, 20% - до бюджету областей. Плата за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення зараховується до місцевих бюджетів.

3. Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів.

До спеціального використання прісних водних ресурсів належить використання водних ресурсів для задоволення водою виробничих і сільськогосподарських потреб і потреб населення.

Плата встановлюється за спеціальне використання прісних водних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення.

До прісних водних ресурсів загальнодержавного значення належать: поверхневі води, віднесені до басейнів річок, які розташовані або використовуються на території декількох областей, у тому числі з усіх притоки; прісні підземні води.

До прісним водних ресурсів місцевого значення відносяться водні ресурси, які не відносяться до ресурсів загальнодержавного значення. Спеціальне використання водних ресурсів можливо тільки при наявності відповідного дозволу. Дозвіл видається на право використання води з водного об'єкта в межах ліміту. Ліміт використання - граничну кількість води, на використання якого з водного об'єкту водоспоживання видається дозвіл. Видача дозволу на спеціальне використання прісних водних ресурсів, його скасування здійснюється у відповідності з постановою КМУ.

Ліміт затверджується на річний обсяг використання води для виробничих та інших потреб до 10 січня, а для зрошувального землеробства - до 10 березня. Не підлягають лімітуванню водні ресурси, які використовуються без вилучення їх з водних джерел (наприклад вода, що проходить через турбіни ГЕС; водні ресурси, що використовуються водним

транспорт). За понадлімітне використання прісних водних ресурсів плата обчислюється та стягується в п'ятикратному розмірі.

Платниками платежів є: СПД - водокористувачів, які вважаються ЮО, включаючи підприємства гідроенергетики та водного транспорту, підприємства з іноземними інвестиціями, їх філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які не вважаються ЮО, але мають окремий баланс, поточний та розрахунковий рахунок в банку. Плату за спеціальне використання прісних водних ресурсів вносять також господарські виробничі підрозділи, що не мають юридичного статусу і підвідомчі негоспрозрахунковим організаціям.

Об'єктом обчислення плати є обсяг води, яку водо споживачі використовують для власних потреб. Розмір плати за забір води з водних об'єктів визначається на основі нормативів оплати фактичного споживання води та встановлених лімітів на забір води. Розмір плати за скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти визначається на основі нормативів оплати фактичного скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів скидання. Нормативи плати за спеціальне водокористування та порядок справляння таких платежів встановлюється КМУ.

Для водокористувачів, водозабезпечення яких здійснюється з водогосподарських систем (річок, водосховищ, каналів, озер, підземних вод), нормативи плати за спеціальне використання прісних водних ресурсів встановлюються в гривнях за 1 м³ води.

Для водоспоживачів, виробничі потреби яких задовольняються без вилучення води з водного джерела і для яких не встановлюється ліміт використання прісних водних ресурсів, нормативи плати визначаються.

- Для ГЕС - за 1 куб. м води, пропущеною через турбінне агрегати;
- Для діючого вантажного флоту - за вантажопідйомністю 100 тонн на рік;
- Для діючого пасажирського флоту - за 100 одиниць пасажиромісткості в рік.

До нормативів плати за спеціальне використання прісних водних ресурсів підприємствами гідроенергетики застосовується коефіцієнт 0005. При використанні води, що надходить із змішаних джерел норматив її використання обчислюється за середньозваженою вимірів з урахуванням встановлених постачальникові лімітів використання води з різних джерел і відповідних нормативів плати.

Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів не стягується: за воду, яка відпускається платниками збору за спеціальне використання прісних водних ресурсів інших водокористувачів; за використання підземних вод, що є сировиною в технологічному процесі, для вилучення що знаходяться в них компонентів; за використання підземних вод, які взяті з надр разом з видобуванням корисних копалин, а також паркан яких допомагає усувати небезпечне діяння вод у господарській діяльності (забруднення, підтоплення, засолення, і т. п.).

Сума платежу обчислюється платниками самостійно з урахуванням пільгових коефіцієнтів. Платежі обчислюються кварталних розрахунком, виходячи з фактичного обсягу використаної води, встановленого ліміту і нормативів плати з урахуванням пільг.

Сплата платежу проводиться щоквартально. Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів місцевого значення перераховується в місцевий бюджет. Плата за понадлімітне використання прісних водних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення надходить у місцеві позабюджетні фонди охорони навколишнього природного середовища.

4. Плата за спеціальне використання надр при видобутку корисних копалин.

Надра - це частина земної кори, яка розташована під поверхнею суші та дном водойм і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Платниками збору за спеціальне використання надр при видобутку корисних копалин є СПД, які здійснюють видобуток корисних копалин. Об'єктом справляння плати є обсяг фактично погашених у надрах балансових і збалансованих запасів корисних копалин. Обсяг погашених балансових запасів корисних копалин визначається як сума обсягів здобутих корисних копалин та фактичних їх втрат у надрах під час їх видобутку. Базові нормативи плати за видобуток корисних копалин встановлюються: для вугілля кам'яного, бурого вугілля, металевих корисних копалин, нерудних сировини для металургії, гірничо-хімічної, гірничодобувної галузей та будівельного сировини - як фіксована сума відрахувань в гривнях за одиницю погашених у надрах запасів корисних копалин. Для нафти, конденсату, газу природного, підземних вод, мінеральних грязей та мулу - як фіксована сума відрахувань в гривнях за одиницю здобутих корисних копалин.

Для урану, сировини ювелірного, ювелірно-виробничого, виробничого і для облицювальних матеріалів - як частина (%) вартості здобутих корисних копалин.

При перевищенні зазначених базових нормативів стягується плата у подвійному розмірі. Розмір плати визначається надрокористувачами самостійно: виходячи з обсягів погашених у надрах балансових і забалансових запасів корисних копалин і нормативів плати та одиниці погашення у надрах запасів корисних копалин; виходячи з обсягів здобутих корисних копалин і нормативів плати за одиницю здобутих корисних копалин; виходячи з вартості мінеральної сировини чи продукції його первинної обробки та нормативів плати.

Від сплати збору звільняються із землевласниками, землевласника, які видобувають корисні копалини без подальшої їх реалізації (для власних потреб). Пільги передбачені при використанні надр для господарських та побутових потреб, якщо земельні ділянки перебувають у власності або в

користуванні суб'єктів, які видобувають корисні копалини. Знижка за використання надр застосовується до платежів за користування надрами і може надаватися користувачеві надр, здійснює видобуток:

- Дефіцитних корисних копалин при низькій економічній ефективності розробки покладів, об'єктивно обумовленої і не пов'язаної з порушенням умов раціонального використання розвіданих запасів;
- Корисних копалин з питань, що залишилися запасів зниженого якості, крім випадків погіршення якості запасів корисних копалин в результаті вибіркового відпрацювання родовищ.

СПД - користувачі надр - зобов'язані щоквартально нараховувати і перераховувати до 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом, плату за використання надр при видобутку корисних копалин. Плата стягується з фактичного обсягу здобутих корисних копалин. СПД зобов'язані подавати до податкових інспекцій розрахунки плати за використання надр при видобутку корисних копалин, виходячи з: обсягу здобутих корисних копалин; обсягу погашених запасів корисних копалин; вартості здобутого мінеральної сировини.

Розрахунки подаються за місцем знаходження родовища, не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом, і 15 лютого року, який настає за звітним; в податковій інспекції за місцем реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності до 30 числа місяця, наступного за звітним кварталом.

Плата за користування надрами може сплачуватися як у вигляді грошових платежів, так і в натуральному вигляді.

5. Рентна плата за нафту і природний газ.

Підприємства, які здійснюють видобуток нафти і природного газу вносять до державного бюджету рентну плату за нафту і природний газ. Рентна плата за видобуті нафтогазодобувними підприємствами конденсат і нафтовий (попутний) газ не справляється.

Рентна плата включається до оптової відпускної ціни на нафту і природний газ (без податку на додану вартість) на дату відпуску продукції нафтогазодобувними підприємствами.

Датою відпуску продукції є: щодо нафти, яка відвантажується залізничним транспортом, - дата оформлення товарно-транспортної накладної на маршрут чи групу вагонів; щодо нафти, яка відвантажується трубопровідним транспортом, - дата оформлення акта приймання-здавання на пунктах здавання нафти; щодо газу - дата оформлення (щодокади) акта приймання-здавання на пунктах заміру газу.

Під час визначення податку на додану вартість рентна плата включається до бази оподаткування. Платниками рентної плати є підприємства, які здійснюють видобуток нафти і природного газу. За рішенням підприємства рентну плату можуть вносити безпосередньо його

філіали та інші відокремлені підрозділи, які мають поточні рахунки в установах банку.

Сума рентної плати за нафту і природний газ визначається нафтогазодобувними підприємствами виходячи з обсягів відпущених ними нафти і газу та ставок рентної плати (крім підприємств, що здійснюють видобуток на родовищах з важкодобувними та виснаженими запасами). Підприємства, що видобувають нафту і природний газ на родовищах з важкодобувними та виснаженими запасами, суму рентної плати визначають виходячи із ставок рентної плати та обсягів видобутих нафти і газу в межах базових обсягів, які враховуються в щомісячних розрахунках і визначаються як 1/12 річних базових обсягів.

Підприємства, що видобувають нафту і природний газ на родовищах, визначених КМУ як такі, що мають важкодобувні та виснажені запаси, звільняються від рентної плати за нафту і газ, видобуті понад базові обсяги. Після закінчення року підприємства одночасно із складанням розрахунку з рентної плати за нафту і природний газ проводять протягом грудня перерахунок рентної плати з урахуванням фактичних обсягів видобутку за рік у межах базових обсягів.

Рентна плата за нафту і природний газ вноситься до Державного бюджету України щодаки авансовими платежами виходячи з обсягів відпущеної нафти і газу за минулу декаду, 15 і 25 числа поточного місяця - відповідно за першу і другу декаду, 5 числа наступного місяця - за решту днів звітного періоду.

Платники рентної плати, базовий податковий (звітний) період якої дорівнює календарному місяцю, подають відповідним податковим органам за місцем податкової реєстрації розрахунки рентної плати за нафту і природний газ (окремо за кожним видом продукції) щомісяця протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного місяця. Сума рентної плати у повному обсязі, обчислена відповідно до розрахунку за звітний місяць (з урахуванням фактично внесених авансових платежів за цей місяць), повинна бути внесена платником до державного бюджету протягом 30 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного місяця.

Сума рентної плати, яка не була внесена протягом 30 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного місяця, вноситься до державного бюджету з нарахуванням пені згідно із законодавством. Контроль за правильністю обчислення та своєчасністю внесення рентної плати до Державного бюджету України здійснюють органи державної податкової служби.

6. Збір за геологорозвідувальні роботи.

Відрахування за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету, стягуються з користувачів надрами, які здійснюють видобуток корисних копалин на раніше розвіданих родовищах. Платниками збору за геологорозвідувальні роботи є всі надрокористувачі,

незалежно від форми власності, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, які видобувають корисні копалини на розташованих у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони родовищах: раніше розвіданих та переданих в установленому порядку для промислового освоєння; з попередньо оціненими запасами, що за згодою заінтересованих надрокористувачів передані їм для дослідно-промислової розробки та промислового освоєння.

Об'єктом обчислення збору за геологорозвідувальні роботи є обсяг видобуто корисних копалин - для нафти, конденсату, газу природного, у тому числі і метану вугільних родовищ, торфу, сапропелю, сировини для виготовлення оптичної продукції, сировини ювелірної. Підземних вод (прісних, мінеральних, термальних, промислових), ропі, мінеральних грязей і мулу та обсяг погашення у надрах запасів корисних копалин - для інших корисних копалин.

Обсяг погашення запасів корисних копалин визначається як сума обсягів видобуто корисних копалин та фактичних їх втрат у надрах під час видобування. Нормативи збору за геологорозвідувальні роботи встановлені окремо для кожного виду корисних копалин чи групи близьких за призначенням корисних копалин у гривнях до одиниці видобутку чи погашення у надрах запасів корисних копалин.

Надрокористувачі самостійно обчислюють збір за кожний звітний квартал виходячи з обсягів видобутих (погашення запасів) корисних копалин, нормативів збору з урахуванням індексу інфляції та коефіцієнтів. Розмір відрахувань за геологорозвідувальні роботи визначається користувачами самостійно, виходячи з вартості здобутого мінеральної сировини та продукції його переробки за відповідний період на основі нормативів відрахувань і понижуючих коефіцієнтів.

При видобуванні більше як одного виду корисних копалин збір за геологорозвідувальні роботи обчислюється за кожен їх вид окремо. Розмір відрахувань залежить від виду мінеральної сировини. Одиниця виміру для мінеральної сировини визначається в% від вартості здобутого мінеральної сировини за цінами його реалізації без урахування плати за користування надрами при видобутку корисних копалин, рентної плати і податку на додану вартість. Існує два види розрахунку: розрахунок відрахувань за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету (за добитим корисних копалин, частина яких реалізується в не переробленому, а частина в переробленому вигляді); розрахунок відрахувань за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету (при видобутку водних ресурсів).

Від сплати відрахувань за геологорозвідувальні роботи звільняються власники землі, землевласники, що здійснюють у встановленому порядку видобуток корисних копалин місцевого значення для власних потреб чи використовують надра для господарських та побутових потреб на наданих їм у власність або користування земельних ділянках.

Збір за виконані геологорозвідувальні роботи не стягується при видобутку: 1) раніше погашених запасів корисних копалин, віднесених у процесі розробки родовищ до категорії втрачених у надрах; 2) вуглеводневої сировини з нерентабельних свердловин з метою недопущення вибухонебезпечних ситуацій в населених пунктах нафтогазовидобувних районів; 3) підземних вод, не використовуваних в господарстві, видобуток яких є технологічно вимушеною у зв'язку з видобутком інших корисних копалин; 4) копалин, яка здійснюється для усунення забруднення надр; 5) копалин для усунення їх шкідливої дії. Вартість здобутого мінеральної сировини визначається, виходячи з обсягів видобутку та ціни одиниці реалізованого мінеральної сировини. Ціна одиниці реалізованого мінеральної сировини визначається шляхом ділення фактично отриманої виручки від реалізації мінеральної сировини на обсяг його реалізації за звітний період.

Понижуючі коефіцієнти застосовуються у випадках: 1. Якщо геологорозвідувальні роботи виконувалися частково за рахунок власних коштів, то, сплачуючи збір, а також застосовують коефіцієнти для окремих родовищ. 2. Якщо видобувається більше одного виду корисних копалин.

Сплата відрахувань за геологорозвідувальні роботи до Держбюджету здійснюється:

а) при середньомісячній суми відрахувань 10 000 гривень і більше (за даними попереднього місяця) - виходячи з фактичної вартості здобутих корисних копалин або продукції їх переробки за кожну минулу декаду до 13 і 23 числа поточного місяця, відповідно за першу і другу декаду, і до 3-го числа наступного місяця - за решту днів звітного місяця;

б) при середньомісячній суми відрахувань менше 10 000 гривень - виходячи з фактичної вартості здобутих корисних копалин або продукції їх переробки за кожний минулий місяць не пізніше 15 числа наступного місяця.

Остаточна сплата відрахувань здійснюється в 5-денний термін з дати, встановленої для подання бухгалтерської звітності за перший квартал, півріччя, 9 місяців та рік.

Розрахунки відрахувань за геологорозвідувальні роботи складаються платниками щоквартально і представляються податковим органам в терміни, встановлені для подання бухгалтерських звітів.

Сума збору в повному обсязі, обчислена відповідно до розрахунку за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів за цей квартал), сплачується протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку подання розрахунку збору (тобто протягом 50 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу), за місцем податкової реєстрації платника.

Збір в повному обсязі зараховується до держбюджету. Збір справляється з дати видобутку корисної копалин. Сума збору відноситься на валові витрати виробництва.

7. Збір за забруднення навколишнього природного середовища. Збір стягується з підприємств за: викиди стаціонарними джерелами забруднення (обчислюється самостійно на підставі затверджених лімітів, виходячи з фактичних обсягів викидів, скидів та розміщення відходів та коригуючих коефіцієнтів, ліміти встановлюються терміном на 5 років), викиди пересувними джерелами забруднення; скиду забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти; розміщення відходів.

Нормативи збору за викиди стаціонарними джерелами забруднення та скиду, нормативи збору за розміщення відходів встановлюються відповідно до виду забруднюючих речовин та класу небезпеки відходів. У разі відсутності у платників збору затверджених в установленому порядку лімітів скидів і розміщення відходів збір справляється як за понадлімітні скиди та розміщення відходів відповідно до їх обсягів.

Остаточний річний розрахунок збору подається платниками до органів державної податкової служби за місцем податкової реєстрації платника протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного року.

Платника перераховують суми збору одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в територіальних органах Державного казначейства, які здійснюють розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом. Збір, який справляється за скиди та розміщення відходів у межах лімітів, відноситься на валові витрати виробництва та обігу, а за перевищення цих лімітів - справляється за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні юридичних осіб. Фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності включають збір до складу витрат виробництва (обігу). Збір, який справляється за викиди стаціонарними та пересувними джерелами забруднення, відноситься на валові витрати виробництва та обігу. Збір за забруднення навколишнього природного середовища розраховується на підставі лімітів викидів та скидів забруднюючих речовин і що розміщують відходів промислового, сільськогосподарського, будівельного та інших виробництв.

Встановлюється диференційований підхід в частині встановлення лімітів для різних видів забруднення навколишнього середовища. За понадлімітні обсяги викидів та скидів, розміщення відходів збір обчислюється в п'ятикратному розмірі. Якщо у платників збору відсутній затверджений ліміт викидів, скидів, розміщення відходів, то збір стягується як за понадлімітні викиди і скиди, розміщення відходів у відповідності з їх обсягами. Попередній розрахунок збору представляється податкової інспекції до 1 червня поточного року на наступний рік.

Сплата збору здійснюється щоквартально до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом. Остаточний річний розрахунок збору представляється платниками в 10-денний термін після подання річної звітності про кількість викидів. Остаточний розрахунок збору за звітний рік і сплата збору здійснюється платниками до 15 січня.

8. Збір радіочастотний ресурс України.

Органом управління у галузі зв'язку, розподілу та використання радіочастотного ресурсу в Україні є Адміністрація зв'язку та радіочастот України.

Повноваження АЗРЧ покладаються на Державний комітет зв'язку та інформатизації України.

Розподіл смуг радіочастот визначається Національною таблицею розподілу смуг радіочастот України. Національна таблиця розподілу смуг радіочастот України розробляється АЗРЧ з урахуванням інтересів України за участю зацікавлених міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на основі Регламенту радіозв'язку Міжнародного союзу електрозв'язку, рекомендацій міжнародних організацій.

Порядок виділення, присвоєнь радіочастот встановлюється АЗРЧ. АЗРЧ надає ліцензії на використання радіочастотного ресурсу. Порядок надання ліцензії користувачам радіочастотного ресурсу України визначається Кабінетом Міністрів України.

Телерадіоорганізаціям - користувачам каналів мовлення ліцензії на використання радіочастот видаються в порядку, визначеному Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення і погодженому з АЗРЧ.

Порядок надання дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів мовлення визначається АЗРЧ за погодженням з Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Рішення АЗРЧ про видачу ліцензії на використання радіочастот або про відмову у її видачі приймається у термін не пізніше 60 календарних днів з дня одержання АЗРЧ заяви на отримання ліцензії. У рішенні про відмову у видачі ліцензії повинні бути вказані причини відмови.

За видачу ліцензії встановлюється плата. Термін дії ліцензії на використання радіочастотного ресурсу України визначається АЗРЧ, але не може бути меншим ніж 5 років. Продовження терміну дії ліцензії на використання радіочастотного ресурсу України здійснюється в порядку, встановленому для її отримання. Після припинення користувачем радіочастотного ресурсу України своєї діяльності надана АЗРЧ ліцензія втрачає силу.

У разі порушення користувачем радіочастотного ресурсу України умов, зазначених у ліцензії, чи цього Закону АЗРЧ видає відповідне розпорядження про усунення порушень та/чи тимчасове зупинення її дії на термін до одного місяця.

У разі повторного порушення користувачем цього Закону та умов, зазначених у ліцензії, АЗРЧ може прийняти рішення про анулювання відповідної ліцензії в порядку, встановленому законом.

Категорії користувачів радіочастотного ресурсу України визначаються залежно від використання ними смуг радіочастот спеціального чи загального використання.

Перелік спеціальних користувачів радіочастотного ресурсу України визначається КМУ. До загальних користувачів радіочастотного ресурсу України належать усі юридичні та фізичні особи, які не віднесені до спеціальних користувачів.

Використання радіочастотного ресурсу в Україні здійснюється на платній основі.

Збір за використання радіочастотного ресурсу України стягується з метою формування джерела коштів на фінансування заходів щодо ефективного його використання.

Користувачі радіочастотного ресурсу України сплачують такі збори і платежі: одноразовий платіж за видачу ліцензії на використання радіочастот; щомісячний збір за використання радіочастотного ресурсу.

Спеціальні користувачі радіочастотного ресурсу в Україні звільняються від сплати зборів і платежів, передбачених цією статтею. Кошти, що надходять від користувачів радіочастотного ресурсу України у вигляді зборів і платежів, зараховуються до Державного бюджету України.

Ставки одноразових платежів за видачу ліцензії на використання радіочастот та щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу визначаються КМУ не частіше одного разу на рік.

Користувачі радіочастотного ресурсу України до 15 числа кожного поточного місяця сплачують щомісячний збір за його використання. За несвоєчасну сплату щомісячного збору за використання радіочастотного ресурсу України справляється пеня згідно з законами України. Ліцензія на використання радіочастот анулюється у разі несплати збору за використання радіочастотного ресурсу України протягом шести місяців.

ТЕМА 9. ІНШІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ.

1. Податок з власників транспортних засобів.
2. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.
3. Місцеві податки і збори.
4. Плата за торговий патент.

1. Податок з власників транспортних засобів.

Платниками податку є підприємства, установи та організації, які є юридичними особами, іноземні юридичні особи, а також громадяни України,

іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають зареєстровані в Україні транспортні засоби, які є об'єктами оподаткування.

Об'єктами оподаткування є: трактори (колісні), автомобілі, призначені для перевезення не менше 10 осіб, включаючи водія, автомобілі легкові, автомобілі вантажні, автомобілі спеціального призначення, крім тих, що використовуються для перевезення пасажирів і вантажів, (крім автомобілів спеціального призначення швидкої допомоги та пожежних); мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з установленим двигуном, крім тих, що мають об'єм циліндра двигуна до 50 см³; яхти та судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних); човни моторні і катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних); інші човни (крім спортивних).

Транспортні засоби, що не є об'єктами оподаткування: трактори на гусеничному ході, мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з установленим двигуном з об'ємом циліндра двигуна до 50 см³; тільки автомобілі спеціального призначення швидкої допомоги та пожежні; транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані; машини і механізми для сільськогосподарських робіт; тільки яхти, судна парусні і човни спортивні.

Податок сплачується у таких розмірах:

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік
87 01	трактори колісні	2,5 грн. з 100 см ³
87 03	автомобілі легкові з об'ємом циліндрів двигуна: до 1000 см ³ від 1001 см ³ до 1500 см ³ від 1501 см ³ до 1800 см ³ від 1801 см ³ до 2500 см ³ від 2501 см ³ до 3500 см ³ від 3501 см ³ і більше	3 грн. з 100 см ³ 4 грн. з 100 см ³ 5 грн. з 100 см ³ 10 грн. з 100 см ³ 20 грн. з 100 см ³ 30 грн. з 100 см ³
87 04	автомобілі вантажні з об'ємом циліндрів двигуна: до 8200 см ³ від 8201 см ³ до 15000 см ³ від 15001 см ³ і більше	10 грн. з 100 см ³ 15 грн. з 100 см ³ 20 грн. з 100 см ³
87 05	автомобілі спеціального призначення (крім пожежних і швидкої допомоги)	3,6 грн. з 100 см ³
87 11	мотоцикли (мопеди), велосипеди з двигуном (крім тих, що мають об'єм циліндра двигуна до 50 см ³ ,	2 грн. з 100 см ³
89 03 91100	морські	10 грн. з 100 см довжини

85 % податку спрямовують на фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг загального користування, сільських доріг, а 15 % до бюджетів місцевого самоврядування на ремонт і утримання вулиць в населених пунктах, що належать до комунальної власності і суміщаються з автодорогами загального користування державного значення.

Від сплати податку звільняються: підприємства автомобільного транспорту загального користування - щодо транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, на які визначено тарифи оплати проїзду в цих транспортних засобах незалежно від форм власності; навчальні заклади, які повністю фінансуються з бюджетів, стосовно учбових транспортних засобів, при умові використання їх за призначенням; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, є ветеранами війни, інваліди незалежно від групи інвалідності, щодо одного легкового автомобіля (мотоколяски) з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 куб. см або одного мотоцикла з об'ємом циліндрів двигуна до 650 куб. см чи одного човна моторного або катера (крім спортивного) з довжиною корпусу до 7,5 м; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, щодо одного легкового автомобіля з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 см³ або одного мотоцикла з об'ємом циліндрів двигуна до 650 см³ чи одного човна моторного або катера (крім спортивного) з довжиною корпусу до 7,5 м до їх відселення та протягом трьох років після переселення із зони гарантованого добровільного відселення чи зони посиленого радіоекологічного контролю; на 50 відсотків - сільськогосподарські підприємства - товаровиробники за трактори колісні, автобуси та спеціальні автомобілі для перевезення людей з кількістю місць не менше десяти; на 50 відсотків - громадяни, у власності яких знаходяться легкові автомобілі, вироблені в країнах СНД і поставлені на облік в Україні до 1990 року включно. Податок сплачується: ФО - перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, технічним оглядом транспортних засобів щорічно або 1 раз за 2 роки, але не пізніше першого півріччя року, в якому провадиться технічний огляд; ЮО - щоквартально рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом. За придбані протягом року ЮО транспортні засоби, податок сплачується перед їх реєстрацією, починаючи з кварталу, в якому проведено реєстрацію транспортного засобу. Розрахунок податку за такі транспортні засоби в 10-денний термін після їх реєстрації. За транспортні засоби, зняті протягом року з обліку, податок не повертається.

У разі відсутності документів про сплату податку реєстрація, перереєстрація і технічний огляд транспортних засобів не проваджуються. Податок з обчислюється ЮО на підставі звітних даних про кількість транспортних засобів за станом на 1 січня поточного року. Обчислення податку провадиться виходячи з об'єму циліндрів або потужності двигуна кожного виду і марки транспортних засобів, а податок з власників водних транспортних засобів - виходячи з довжини транспортного засобу.

Юридичні особи подають за місцем свого знаходження та за місцем постійного базування транспортних засобів до податкових органів розрахунки суми податку. Якщо транспортні засоби придбано у другому півріччі, то податок сплачується в половинному розмірі встановленої суми. У разі виявлення ЮО, ФО, які не сплачували податок, вони зобов'язані сплатити податок не більш як за три попередніх роки.

2. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Платниками збору є СПД, які реалізують алкогольні напої та пиво. Об'єктом оподаткування є виручка, одержувана від реалізації алкогольних напоїв та пива.

Ставка збору становить один відсоток від об'єкта оподаткування. Збір сплачують на спеціальний рахунок Державного казначейства України щомісяця.

30 % сум збору залишаються на спеціальних рахунках управлінь Держказначейства України в АРК та в областях і використовуються на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства; розпорядником цих коштів є органи виконавчої влади АРК та органи виконавчої влади в областях, які здійснюють державну політику у сфері виноградарства, садівництва і хмелярства.

70 % сум збору перераховуються на спеціальний рахунок Держказначейства України, розпорядником цих коштів є центральний орган виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері виноградарства, садівництва і хмелярства.

Суми збору, які надходять на спеціальний рахунок Держказначейства України, розподіляються та використовуються: 70% на розвиток виноградарства, 30% - на розвиток садівництва та хмелярства.

3. Місцеві податки і збори.

Готельний збір. Платниками є особи, які проживають у готелях. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 20 % добової вартості найманого житла (без додаткових послуг). Готельний збір справляється і перераховується до бюджету місцевого самоврядування адміністрацією готелю.

Збір за парковку автотранспорту. Платниками збору є юридичні особи та громадяни, які паркують автомобілі в спеціально обладнаних або відведених для цього місцях. Ставка збору встановлюється з розрахунку за одну годину парковки, її граничний розмір не повинен перевищувати 3 % НМДГ в спеціально обладнаних місцях і 1 відсотка - у відведених місцях. Збір сплачується водіями на місці парковки. Ринковий збір Ринковий збір - це плата за торгові місця на ринках і в павільйонах, на критих та відкритих столах, майданчиках для торгівлі з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків, що справляється з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську і промислову продукцію та інші товари.

Ринковий збір справляється за кожний день торгівлі. Його граничний розмір не повинен перевищувати 20 % мінімальної заробітної плати для громадян і трьох мінімальних заробітних плат для юридичних осіб залежно від ринку, його територіального розміщення та виду продукції (товару). Ринковий збір справляється працівниками ринку до початку реалізації продукції. Збір за видачу ордера на квартиру. Збір сплачується за послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири. Граничний розмір збору за видачу ордера на квартиру не повинен перевищувати 30 % НМДГ на час оформлення ордера на квартиру. Збір сплачується через установи банків до одержання ордера і перераховується до бюджету місцевого самоврядування. Документом про сплату збору є квитанція, видана установою банку. Облік надходжень збору здійснюється органами з обліку та розподілу житла.

Збір з власників собак.

Платниками збору є громадяни - власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного і громадського житлового фонду та приватизованих квартирах. Збір справляється за кожний рік. Його граничний розмір за кожну собаку не повинен перевищувати 10 % НМДГ на час нарахування збору. Збір стягується органами житлово-комунального господарства.

Курортний збір.

Платниками збору є громадяни, які прибувають у курортну місцевість. Граничний розмір збору не може перевищувати 10 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Від сплати збору звільняються: діти віком до 16 років; інваліди та особи, що їх супроводжують; учасники Великої Вітчизняної війни; воїни-інтернаціоналісти; учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; особи, які прибули за путівками в санаторії, будинки відпочинку, пансіонати, бази відпочинку; особи, які прибули в курортну місцевість у службове відрядження, на навчання, постійне місце проживання, до батьків та близьких родичів; особи, які прибули за плановими туристичними маршрутами, а також які здійснюють подорож за маршрутними книжками; чоловіки віком 60 років і старші, жінки віком 55 років і старші.

Курортний збір справляється з платників за місцем їх тимчасового проживання. З осіб, які прибули в курортну місцевість, збір справляється не пізніше як у триденний термін від дня прибуття.

Курортний збір справляється: адміністрацією готелю під час реєстрації прибулих; квартирно-посередницькими організаціями при направленні осіб (крім прибулих за путівками туристично-екскурсійних установ і організацій) на поселення в будинки (квартири), що належать громадянам на праві власності.

Збір за участь у бігах на іподромі. Збір справляється з юридичних осіб та громадян, які виставляють своїх коней на змагання комерційного характеру. Граничний розмір збору за кожного коня не повинен

перевищувати 3 НМДГ. Збір справляється адміністрацією іподромів до початку змагань.

Збір за виграш на бігах. Збір справляється адміністрацією іподромів з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі, під час видачі їм виграшу. Його граничний розмір не повинен перевищувати 6 % від суми виграшу. Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі Збір справляється у вигляді відсоткової надбавки до плати, визначеної за участь у грі. Його граничний розмір не повинен перевищувати 5 % від суми цієї надбавки. Сума збору справляється адміністрацією іподромів з учасника гри під час придбання ним квитка на участь у грі.

Податок з реклами. Реклама - спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку. Об'єктом податку є вартість послуг за встановлення та розміщення реклами. Платниками податку є ЮО, ФО. Податок сплачується з усіх видів оголошень і повідомлень, які передають інформацію з комерційною метою за допомогою засобів масової інформації, преси, телебачення, афіш, плакатів, рекламних щитів, інших технічних засобів, майна та одягу: на вулицях, магістралях, майданах, будинках, транспорті та в інших місцях. Граничний розмір податку не повинен перевищувати 0,1 % вартості послуг за розміщення одноразової реклами та 0,5 % за розміщення реклами на тривалий час. Податок сплачується під час оплати послуг за встановлення та розміщення реклами.

Збір за право на використання місцевої символіки Збір справляється з юридичних осіб і громадян, які використовують цю символіку з комерційною метою. Дозвіл на використання місцевої символіки (герба міста або іншого населеного пункту, назви чи зображення архітектурних, історичних пам'яток) видається відповідними органами місцевого самоврядування.

Граничний розмір збору не повинен перевищувати з юридичних осіб - 0,1 % вартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки, з громадян, що займаються підприємницькою діяльністю, 5 НМДГ.

Збір за право на проведення кіно- і телезйомок Збір вносять комерційні кіно- і телеорганізації, включаючи організації з іноземними інвестиціями та зарубіжні організації, які проводять зйомки, що потребують від місцевих органів державної виконавчої влади додаткових заходів (виділення наряду міліції, оточення території зйомок). Граничний розмір збору не повинен перевищувати фактичних витрат на проведення зазначених заходів.

Збір за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей. Платниками збору є юридичні особи і громадяни, які мають дозвіл на проведення аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей. Об'єктом збору є вартість заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного

розпродажу товарів виходячи з їх початкової ціни або суми, на яку випускається лотерея.

Граничний розмір збору за не повинен перевищувати 0,1 % вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея.

Збір справляється за 3 дні до їх проведення. Збір справляється під час одержання дозволу на випуск лотереї. Граничний розмір збору з кожного учасника не повинен перевищувати 3 НМДГ.

Комунальний податок. Комунальний податок справляється з юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних та сільськогосподарських підприємств. Його граничний розмір не повинен перевищувати 10 % річного фонду оплати праці, обчисленого виходячи з розміру НМДГ.

Збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон. Збір справляється з ЮЛ та громадян України у розмірі до 0,5 НМДГ залежно від марки і потужності автомобілів, а з юридичних осіб та громадян інших держав, у тому числі і суб'єктів колишнього Союзу РСР, у розмірі від 5 - 50 доларів США. Збір не справляється за проїзд автотранспорту, що здійснює перевезення за кордон: вантажів за державним замовленням і державним контрактом; громадян України, що направляються у службові відрядження; спортсменів, що від'їжджають на міжнародні змагання; громадян, що від'їжджають у порядку культурного обміну, на лікування, оздоровлення (дітей) та за телеграмою на похорон близьких родичів.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі - це плата за оформлення та видачу дозволів на торгівлю у спеціально відведених для цього місцях. Збір справляється з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську, промислову продукцію та інші товари залежно від площі торгового місця, його територіального розміщення та виду продукції. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 20 НМДГ для суб'єктів, що постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених для цього місцях.

4. Плата за торговий патент.

Торговий патент - це державне свідоцтво, яке засвідчує право СПД займатися підприємницькою діяльністю. Підставою для придбання торгового патенту є заявка. Торговий патент видається за плату СПД державними податковими органами за місцезнаходженням цих суб'єктів. СПД, який припинив діяльність, до 15 числа місяця, що передує звітному, письмово повідомляє про припинення такої діяльності відповідний податковий орган. При цьому торговий патент підлягає поверненню до податкового органу, що видав його, а суб'єкту ПД повертається надмірно сплачена сума вартості торгового патенту.

Порядок придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності.

Вартість торгового патенту встановлюється органами місцевого самоврядування залежно від місцезнаходження пункту продажу товарів та асортиментного переліку товарів. Вартість торгового патенту за календарний місяць встановлюється: а території міста Києва, обласних центрів - від 60 до 320 гривень; на території міста Севастополя, міст обласного підпорядкування (крім обласних центрів) і районних центрів - від 30 до 160 гривень; на території інших населених пунктів - до 80 гривень.

Термін дії торгового патенту становить 12 календарних місяців. Термін дії короткотермінового торгового патенту становить від 1 до 15 днів. Вартість короткотермінового за один день встановлюється у фіксованому розмірі 10 гривень.

Оплата вартості торгового патенту провадиться щомісячно до 15 числа місяця, який передує звітному, а оплата вартості короткотермінового торгового патенту здійснюється не пізніше ніж за один день до початку здійснення торговельної діяльності. Під час придбання торгового патенту суб'єкт підприємницької діяльності вносить одноразову плату в розмірі вартості торгового патенту за місяць. На суму, сплачену під час придбання торгового патенту, зменшується розмір плати за торговий патент, яка підлягає внесенню в останній місяць його дії.

Без придбання торгового патенту СПД здійснюють торговельну діяльність з використанням товарів вітчизняного виробництва: хліб і хлібобулочні вироби; сіль, цукор, олія; молоко і молочна продукція; продукти дитячого харчування; безалкогольні напої; морозиво; яловичина та свинина; домашня птиця; яйця; риба; ягоди і фрукти; мед; картопля і плодоовочева продукція.

Пільговий торговий патент видається СПД, які здійснюють торговельну діяльність з використанням товарів вітчизняного виробництва: поштові марки, листівки, вітальні листівки та конверти, періодичні видання, книги, брошури, альбоми, що видаються ЮЛ - резидентами України; проїзні квитки; товари народних промислів (крім антикварних); готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти; ветеринарні препарати, зубні паста та порошки, косметичні серветки; вугілля, вугільні брикети, торф, дрова для продажу населенню; мило господарське, сірники; зошити).

Порядок придбання торгового патенту на здійснення діяльності з надання побутових послуг.

Вартість торгового патенту встановлюється органами місцевого самоврядування залежно від місцезнаходження об'єкта з надання побутових послуг та виду побутових послуг.

Термін дії торгового патенту становить 12 календарних місяців. Оплата вартості торгового патенту провадиться щомісячно до 15 числа місяця, який передує звітному.

Порядок придбання торгового патенту на здійснення операцій з торгівлі готівковими валютними цінностями.

Вартість торгового патенту встановлюється у розмірі 320 гривень за календарний місяць. Термін дії патенту 36 календарних місяців. Оплата вартості торгового патенту здійснюється щоквартально до 15 числа місяця, який передує звітному кварталу.

Термін дії торгового патенту становить 60 календарних місяців. Оплата вартості торгового патенту провадиться щоквартально до 15 числа місяця, що передує звітному кварталу.

ТЕМА 10. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ.

1. Єдиний податок.
2. Фіксований податок.

1. Єдиний податок.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва: фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень; юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн. гривень.

Не можуть перейти на спрощену систему оподаткування: довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи; СПД за наявності у їх статутному фонді понад 25% внесків, що належать юридичним особам - учасникам, які не є суб'єктами малого підприємництва; спільні підприємства.

Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва - фізичних осіб встановлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації залежно від виду діяльності і не може становити менше 20 гривень та більше 200 гривень на місяць.

У разі коли платник єдиного податку здійснює підприємницьку діяльність з використанням найманої праці або за участю у підприємницькій діяльності членів його сім'ї, ставка єдиного податку збільшується на 50 відсотків за кожен особу.

Суб'єкт підприємницької діяльності - фізична особа має вести Книгу обліку доходів і витрат та складати Звіт СПД - фізичної особи. У Книзі зазначаються: період обліку, кількість виготовленої продукції,

витрати на виробництво, кількість проданої продукції, ціна продажу продукції, сума виручки та доходу, чистий дохід.

У Звіті зазначають: вид підприємницької діяльності, фактична чисельність працівників, сума фактично сплаченого єдиного податку, обсяг виручки від реалізації ТРП наростаючим підсумком. Об'єктом оподаткування юридичних осіб - СПД є здійснення підприємницької діяльності.

Базою оподаткування є визначена виручка від реалізації продукції без урахування акцизу.

Суб'єкт підприємницької діяльності - юридична особа, який перейшов на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з наступних ставок єдиного податку: 6 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати податку на додану вартість; 10 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. Для переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єкт малого підприємництва подає письмову заяву до органу державної податкової служби за місцем державної реєстрації. Суб'єкт малого підприємництва - юридична особа обов'язково зазначає, яку ставку єдиного податку ним обрано.

Перехід на спрощену систему оподаткування за єдиним податком можливий лише за умови сплати всіх встановлених податків і обов'язкових платежів, термін сплати яких настав на дату подання заяви. Податкова інспекція протягом 10 днів безплатно видає Свідоцтво про право сплати єдиного податку.

Відмову від застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності і повернення до раніше встановленої системи оподаткування суб'єкти малого підприємництва можуть здійснювати з початку наступного звітного (податкового) періоду (кварталу) у разі подання відповідної заяви до органів державної податкової служби не пізніше ніж за 15 днів до закінчення попереднього звітного (податкового) періоду (кварталу).

Підприємство, що перейшло на спрощену систему оподаткування крім єдиного податку сплачує: ПДВ акцизний збір; мито; державне мито; податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства; збір за забруднення навколишнього середовища; місцеві податки і збори (за винятком комунального податку, збору на видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг); рентні платежі.

Суб'єкти малого підприємництва - юридичні особи, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності (надалі - суб'єкти малого підприємництва), зобов'язані вести Книгу обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва - юридичної особи, яка застосовує спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, в якій у хронологічній

послідовності на підставі первинних документів здійснюються записи про операції, що відбулися у звітному (податковому) періоді.

2. Фіксований податок.

Фіксований сільськогосподарський податок - це податок, який справляється з одиниці земельної площі. Базою оподаткування є грошова оцінка загальної земельної площі сільгоспугідь. Фіксований сільськогосподарський податок сплачується в рахунок таких податків і зборів: податку на прибуток підприємств; плати (податку) за землю; податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; комунального податку; збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету; збору до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення; збору на обов'язкове соціальне страхування; збору на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України; збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності; збору за спеціальне використання природних ресурсів (щодо користування водою для потреб сільського господарства).

Платниками фіксованого сільськогосподарського податку є сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм, передбачених законами України, селянські та інші господарства, які займаються виробництвом (вирощуванням), переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, в яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 50 відсотків загальної суми валового доходу підприємства. У разі, коли у звітному періоді валовий дохід від операцій з реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки становить менш як 50 % загального обсягу реалізації, підприємство сплачує податки у наступному звітному періоді на загальних підставах. До платників фіксованого сільськогосподарського податку належать також власники земельних ділянок та землекористувачі, в тому числі орендарі, які виробляють товарну сільськогосподарську продукцію, крім власників та землекористувачів земельних ділянок, переданих для ведення особистого підсобного господарства, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель (присадибна ділянка), садівництва, дачного будівництва, а також наданих для городництва, сінокосіння та випасання худоби.

Об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь, переданих сільськогосподарському товаровиробнику у власність або наданих йому у користування, в тому числі на умовах оренди, а також земель водного фонду, які використовуються рибницькими, рибальськими та риболовецькими господарствами для розведення, вирощування та вилову

риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах). Ставка фіксованого податку з 1 гектара сільгоспугідь встановлюється у % до їх грошової оцінки.

Платники податку визначають суму фіксованого сільськогосподарського податку на поточний рік у порядку і розмірах, передбачених цим Законом, і подають розрахунок органу державної податкової служби за місцем знаходження платника податку до 1 лютого поточного року.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ.

1. Структура податкових органів.
2. Завдання податкових органів.
3. Права та обов'язки податкових органів.
4. Функції податкових органів.
5. Податкова міліція.

1. Структура податкових органів.

Система органів державної податкової служби
До системи органів державної фіскальної служби належать: ДПАУ, державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, державні податкові інспекції в районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах.

У складі органів ДФС знаходяться відповідні спеціальні підрозділи по боротьбі з податковими правопорушеннями - податкова міліція. Структура ДПАУ затверджується КМУ.

ДПАУ залежно від кількості платників податків та інших місцевих умов може утворювати міжрайонні (на два і більше районів), об'єднані (на місто і район) державні податкові інспекції та у їх складі відповідні підрозділи податкової міліції.

У ДПАУ та державних податкових адміністраціях в, областях, місті Києві утворюються колегії. Колегії розглядають найважливіші напрями діяльності відповідних ДПАУ.

2. Задачі податкових органів.

Завданнями органів державної податкової служби є: здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів); внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства; прийняття нормативно-правових актів і

методичних рекомендацій з питань оподаткування; формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів та Єдиного банку даних про платників податків - юридичних осіб; роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків; запобігання злочинам та іншим правопорушенням, їх розкриття, припинення, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

3. Функції органів державної податкової служби.

Державна податкова адміністрація України здійснює такі функції:

1. виконує і організовує роботу ДПА та державних податкових інспекцій, пов'язану із: здійсненням контролю за додержанням законодавства про податки, валютні операції, порядку розрахунків із споживачами з використанням комп'ютерних систем і товарно-касових книг, лімітів готівки в касах та її використанням для розрахунків за товари, роботи, послуги, а також контролю за наявністю свідоцтв про державну реєстрацію СПД та ліцензій, патентів, інших дозволів на здійснення підприємницької діяльності; обліком платників податків, інших платежів; виявленням і веденням обліку надходжень податків, інших платежів; проведенням роботи по боротьбі з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів, веденням реєстрів імпортерів, експортерів, оптових та роздрібних торговців;
2. видає нормативно-правові акти і методичні рекомендації з питань оподаткування;
3. затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів;
- 4) роз'яснює через ЗМІ порядок застосування законодавчих та інших нормативно-правових актів про податки, інші платежі та організовує виконання цієї роботи органами ДПС;
- 5) здійснює заходи щодо добору, розстановки, професійної підготовки та перепідготовки кадрів для органів державної податкової служби;
- 6) подає органам державної податкової служби методичну і практичну допомогу в організації роботи, проводить обстеження та перевірки її стану;
- 7) організовує роботу по створенню інформаційної системи АРМ органів ДПС;
- 8) розробляє основні напрями, форми і методи проведення перевірок додержання податкового та валютного законодавства;
- 9) при виявленні фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, направляє матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю;
- 10) передає правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність.
- 11) подає Мінфіну та Головному управлінню Держказначейства України звіт про надходження податків;

- 12) вносить пропозиції та розробляє проекти міжнародних договорів стосовно оподаткування, виконує міжнародні договори з питань оподаткування;
- 13) надає фізичним особам - платникам податків ідентифікаційні номери і направляє до ДПІ за місцем проживання фізичної особи або за місцем отримання нею доходів чи за місцезнаходженням об'єкта оподаткування картку з ідентифікаційним номером та веде Єдиний банк даних про платників податків - ЮО;
- 14) прогнозує, аналізує надходження податків, вивчає вплив макроекономічних показників і податкового законодавства на надходження податків, розробляє пропозиції щодо їх збільшення та зменшення втрат бюджету;
- 15) забезпечує виготовлення марок акцизного збору, їх зберігання, продаж та організовує роботу, пов'язану із здійсненням контролю за наявністю цих марок на пляшках (упаковках) алкогольних напоїв і на пачках (упаковках) тютюнових виробів під час їх транспортування, зберігання і реалізації;
- 16) вносить пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства;
- 17) організовує роботу щодо забезпечення охорони державної таємниці в органах ДПС.

4. Права, обов'язки і відповідальність органів державної податкової служби.

Органи державної податкової служби в установленому законом порядку мають право: 1) здійснювати на підприємствах, в установах і організаціях перевірки грошових документів, бухгалтерських книг, звітів, кошторисів, декларацій, товарно-касових книг, показників комп'ютерних систем, що застосовуються для розрахунків за готівку із споживачами, наявності свідоцтв про державну реєстрацію СПД, ліцензій, патентів на її здійснення, а також одержувати від посадових осіб і громадян у письмовій формі пояснення, довідки і відомості з питань що виникають під час перевірок; перевіряти у посадових осіб, громадян документи, що посвідчують особу, під час проведення перевірок з питань оподаткування; викликати посадових осіб, громадян для пояснень щодо джерела отримання доходів, обчислення і сплати податків, інших платежів, а також проводити перевірки достовірності інформації, одержаної для внесення до Держреєстру ФО - платників податків.

2) одержувати безоплатно від підприємств, установ, організацій, включаючи НБУ та його установи, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності довідки, копії документів про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та громадян про поточні та вкладні (депозитні) рахунки, інформацію про наявність та обіг коштів на цих рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від СПД, іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, входити

інформаційні системи, зокрема комп'ютерні, для визначення об'єкта оподаткування; одержувати безоплатно необхідні відомості для формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків від підприємств, НБУ та його установи, комерційні банки, та громадян - СПД - про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків, інших платежів, від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію, а також видавати ліцензії, патенти на здійснення деяких видів підприємницької діяльності, - про видачу таких дозволів СПД, від органів внутрішніх справ - про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього, від органів реєстрації актів громадянського стану - про громадян, які померли; одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про ввезення на митну територію України імпортованих товарів і справляння при цьому податків, інших платежів та інформацію про експортно-імпортні операції, що здійснюють резиденти і нерезиденти, за формою, погодженою з ДПАУ, та від органів статистики - дані, необхідні для використання їх у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій;

3) обстежувати виробничі, складські, торговельні та інші приміщення підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та житло громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів.

4) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, а також від громадян, діяльність яких перевіряється, усунення виявлених порушень податкового законодавства і законодавства про підприємницьку діяльність, контролювати їх виконання, а також припинення дій, які перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами органів ДПС; 6) вилучати (із залишенням копій) у підприємств, установ та організацій документи, що свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, інших платежів, та вилучати у громадян - СПД, які порушують порядок заняття підприємницькою діяльністю, реєстраційні посвідчення або ліцензії, патенти з наступною передачею матеріалів про порушення органам, що видали ці документи;

7) застосовувати до підприємств, установ, організацій і громадян фінансові санкції у розмірах: до юридичних осіб, фізичних осіб - СПД, які у встановлений законом строк не повідомили про відкриття або закриття рахунків у фінансових установах, а також до фінансових установ, що не подали відповідним органам ДПС в установлений законом строк повідомлень про закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків -СПД (крім банків) до отримання документально підтвердженого повідомлення відповідного органу ДПС про взяття рахунку на облік в органах ДПС, штрафні санкції у розмірі 20 НМДГ; 8) стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми недоїмки, пені та штрафних санкцій у порядку, передбаченому законом; 9) надавати відстрочення та розстрочення податкових зобов'язань,

вирішувати питання щодо податкового компромісу, а також приймати рішення про списання безнадійного боргу; 10) за несвоєчасне виконання установами банків та іншими фінансово-кредитними установами розпоряджень органів ДПС про безспірне стягнення податків, а також доручень підприємств, установ, організацій та громадян про сплату податків, стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за кожний день прострочення (включаючи день сплати); 11) накладати адміністративні штрафи: на керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, винних у відсутності податкового обліку або веденні його з порушеннями, неподанні або несвоєчасному поданні аудиторських висновків, а також платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків, зборів, - від 5 до 10 НМДГ, а за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за відповідне правопорушення, - від 10 до 15 НМДГ; на керівників та інших посадових осіб підприємств, НБУ, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи, які не виконують вимог посадових осіб органів ДПС від 10 до 20 НМДГ; на посадових осіб підприємств, а також на громадян - СПД, які виплачували доходи, винних у неутриманні, неперерахуванні до бюджету сум податку на доходи ФЛ, перерахуванні податку за рахунок коштів підприємств у перекрученні даних, у неповідомленні або несвоєчасному повідомленні ДПІ відомостей про доходи громадян у розмірі 3 НМДГ, а за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень у розмірі 5 НМДГ; на громадян, винних у неподанні або несвоєчасному поданні декларацій про доходи чи у включенні до декларацій перекручених даних, у відсутності обліку або неналежному веденні обліку доходів і витрат, для яких встановлено обов'язкову форму обліку, - від 1 до 5 НМДГ; на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, винних у протидіях посадовим особам органів ДПС - від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю без державної реєстрації чи ліцензії, якщо його отримання передбачено законодавством, - від 3 до 8 НМДГ; на громадян, які здійснюють продаж товарів без придбання одноразових патентів або з порушенням терміну їх дії, чи здійснюють продаж товарів, не зазначених у деклараціях, - від одного до 10 НМДГ, а за ті самі дії, вчинені громадянином, якого протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, - від 10 до 20 НМДГ; 12) користуватися безперешкодно в службових справах засобами зв'язку, які належать підприємствам, установам і організаціям незалежно від форм власності; 13) у разі виявлення зловживань під час здійснення контролю за надходженням валютної виручки, проведенням розрахунків із споживачами з використанням товарно-касових книг, а також за дотриманням лімітів готівки в касах та її використанням для розрахунків за товари, роботи і послуги давати доручення органам державної контрольно-ревізійної служби на проведення ревізій; 14) вимагати від керівників підприємств, що

перевіряються, проведення інвентаризації ОФ, ТМЦ, коштів і розрахунків; при проведенні адміністративного арешту опечатувати каси, касові приміщення, склади та архіви; 15) надавати інформацію з Держреєстру ФО - платників податків іншим державним органам; 16) заохочувати громадян, які подають допомогу в боротьбі з порушеннями податкового законодавства; 17) звертатися до суду з заявою (позовною заявою) про скасування державної реєстрації СПД. Обов'язки і відповідальність посадових осіб органів державної податкової служби. Посадові особи органів ДПС зобов'язані дотримувати Конституції і законів України, інших нормативних актів, прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, забезпечувати виконання покладених на органи ДПС функцій та повною мірою використовувати надані їм права.

За невиконання або неналежне виконання посадовими особами органів ДПС своїх обов'язків вони притягаються до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності. Збитки, завдані неправомірними діями посадових осіб органів ДПС, підлягають відшкодуванню за рахунок коштів державного бюджету. Посадові особи органів ДПС зобов'язані дотримувати комерційної та службової таємниці.

5. Податкова міліція.

Податкова міліція складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів ДПС, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Завданнями податкової міліції є: запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів запобігання корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників органів ДПС, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

До складу податкової міліції належать: Головне управління податкової міліції, Слідче управління податкової міліції, Управління по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби ДПАУ; управління податкової міліції, слідчі відділи податкової міліції, відділи по боротьбі з корупцією в органах ДПС відповідних ДПА в АРК, областях, містах Києві та Севастополі; відділи податкової міліції, слідчі відділення (групи) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій в районах, містах, районах у містах, міжрайонних та об'єднаних державних податкових інспекцій. У складі податкової міліції діє спеціальний структурний підрозділ, який проводить роботу по боротьбі з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Податкову міліцію очолює начальник податкової міліції - Перший заступник Голови ДПАУ.

Податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) приймає і реєструє заяви, повідомлення та іншу інформацію про злочини і правопорушення, віднесені до її компетенції, здійснює в установленому порядку їх перевірку і приймає щодо них передбачені законом рішення;
- 2) здійснює відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, а також проводить дізнання та досудове (попереднє) слідство в межах своєї компетенції, вживає заходів до відшкодування заподіяних державі збитків;
- 3) виявляє причини і умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування, вживає заходів до їх усунення;
- 4) забезпечує безпеку працівників органів ДПС та їх захист від протиправних посягань;
- 5) запобігає корупції та іншим службовим порушенням серед працівників ДПС.

ТЕМА 12. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ.

1. Організація обліку платників податків.
2. Форми податкового контролю.
3. Організація проведення податкових перевірок.

1. Організація обліку платників податків.

Податковий менеджмент припускає використання всієї сукупності методів впливу на платника податків та проявляється у плануванні Облік платників податків є однією з основних функцій органів ДПС, яка створює передумови для здійснення контролю за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю перерахування податків і зборів до бюджетів та до державних цільових фондів.

Робота з обліку платників податків у органах ДПС здійснюється працівниками підрозділів обліку платників податків відповідно до структури, яка затверджується ДПАУ. Для забезпечення повноти обліку платників податків органи ДПС станом на 1-ше число кожного місяця проводять звірку районного рівня Єдиного банку даних про платників податків - юридичних осіб, а також Реєстру фізичних осіб з даними відповідних органів державної реєстрації та органів статистики.

Порядок взяття на облік платників податків - юридичних осіб та їх філій. Юридичні особи повинні у 20-денний термін після одержання свідоцтва про державну реєстрацію звернутися до органів ДПС за своїм місцезнаходженням для взяття на податковий облік. Юридичні особи, що підпадають під визначення платників податку на додану вартість зобов'язані зареєструватися як платники такого податку в органі ДПС за їх місцезнаходженням (обліку) відповідно до Положення про Реєстр платників ПДВ. Для взяття на облік платники податків - юридичні особи подають в органи ДПС такі документи: заяву за формою N 1-ОПП;

завірені в нотаріальному порядку копії статуту, установчих договорів з відміткою органу, що здійснив державну реєстрацію; копію положення (для бюджетних установ, благодійних організацій); копію свідоцтва про державну реєстрацію; копію довідки про включення до ЄДРПОУ з присвоєним їй ідентифікаційним кодом.

Документи приймаються лише за наявності паспорта особи, яка подає документи, довідок про присвоєння ідентифікаційного номера власників, засновників, директора та головного бухгалтера. Заяви приймають відділи обліку та реєструють у загальному відділі (канцелярії). Приймання заяви фіксується в журналі реєстрації заяв та повідомлень про взяття на облік (перереєстрацію, реорганізацію, унесення змін) платників податків за ф. № 2-ОПП. Заява заповнюється друкарським способом або від руки чорнилом темного кольору друкованими літерами та підписується власником, засновником або призначеним керівником, чи головним бухгалтером підприємства. Узяття на облік платника податків - ЮО здійснюється органом ДПС протягом двох робочих днів після надходження заяви за ф. № 1-ОПП за наявності всіх поданих документів. Після взяття платника податків на облік (перереєстрації, реєстрації змін чи доповнень) орган державної податкової служби ставить на першому примірнику, змінах та доповненнях до статуту (положення) платника податків відмітку (штамп) про взяття його на облік за підписом відповідальної особи і видає (замінює) йому довідку про взяття на облік платника податків за ф. № 4-ОПП. Платник податків зобов'язаний протягом 3 робочих днів з дня відкриття/закриття рахунку (включаючи день операції) особисто подати або надіслати поштою на адресу органу ДПС, в якому він перебуває на обліку, повідомлення про відкриття/закриття рахунків в установах банків, які повинні зберігатися в особовій справі платника.

Особливості взяття на облік фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності. Фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності після одержання свідоцтва про державну реєстрацію повинна в 5-денний термін звернутися до органу державної податкової служби за своїм місцем проживання для взяття на податковий облік з такими документами: заява за ф. № 5-ОПП; копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності - фізичної особи; документ, що посвідчує особу (паспорт).

Працівники підрозділів з обліку платників податків до взяття суб'єкта підприємницької діяльності на облік як платника податків перевіряють подані документи, дані із заяви за ф. № 5-ОПП заносяться до Реєстру фізичних осіб.

Після взяття платника податків на облік органи ДПС видають йому довідку про взяття на облік за ф. № 4-ОПП. Платник податків зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня відкриття/закриття рахунку (включаючи день відкриття/закриття) подати особисто або надіслати поштою, з повідомленням про вручення, на адресу органу ДПС, в якому він взятий на

облік, повідомлення про відкриття/закриття поточних рахунків в установах банків.

Підрозділ обліку платників податків після взяття платника податків на облік формує його облікову справу, яка зберігається до ліквідації платника податків або зняття його з обліку в одному органі ДПС і взяття на облік в іншому. Облікова справа з описом документів на другий день після взяття платника податків на облік закріплюється за інспектором, про що робиться відмітка в журналі.

Порядок внесення змін до облікових даних платників податків.

Органи ДПС проводять внесення змін і доповнень Єдиного банку даних про платників податків юридичних осіб та Реєстру фізичних осіб на підставі: інформації органів державної реєстрації; документально підтвердженої інформації установ банків про відкриття (закриття) банківських рахунків та електронних реєстрів з установ банків; документально підтвердженої інформації, що надається платниками податків.

Порядок зняття з обліку платників податків в органах державної податкової служби.

Для зняття з обліку, у разі прийняття власником (власниками) або уповноваженим ним (ними) органом рішення про ліквідацію, платнику податків юридичній особі слід: У 3-денний термін з дати прийняття рішення подати в орган державної податкової служби, в якому платник податків перебуває на обліку, такі документи: заяву про зняття з обліку платника податків, дата якої фіксується в журналі за ф. Н 6-ОПП оригінал довідки за формою Н 4-ОПП; копію розпорядчого документа власника про ліквідацію; копію розпорядчого документа про утворення ліквідаційної комісії; ліквідаційну картку органів державної статистики. У 10-денний термін з дня подання заяви скласти ліквідаційний баланс у формі річного звіту (на дату прийняття рішення про ліквідацію) та подати його для перевірки органу ДПС.

При одержанні органами ДПС від платника податків заяви, а також на підставі інформації про порушення справи про банкрутство платника податків або звернення до суду, чи господарського суду з питання скасування державної реєстрації, органом ДПС у місячний термін приймається рішення про проведення документальної перевірки.

У разі встановлення факту відсутності заборгованості перед Держбюджетом та місцевими бюджетами орган ДПС знімає його з обліку. Зняття з обліку проводиться за наявності повідомлення від установи банку про закриття такому платнику рахунків. Після зняття з обліку орган ДПС складає довідку про зняття з обліку платника податків, яку надсилає до органів державної реєстрації.

Якщо після проведеної перевірки платника податків встановлено факт заборгованості його перед бюджетами, орган ДПС не знімає його з обліку, а підрозділи обліку та звітності складають повідомлення про наявність обов'язків зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) і надсилають

його особі, відповідальній за погашення податкових зобов'язань або податкового боргу, що є такою відповідно до законодавства в разі ліквідації платника податків.

Підприємства - банкрути знімаються з обліку після затвердження ліквідаційного балансу ухвалою господарського суду, прийняття судом рішення про ліквідацію такого підприємства та визнання податкового боргу безнадійним.

Зняття з обліку фізичної особи - СПД як платника податків здійснюється в порядку, відповідному для платників податків - юридичних осіб. Особливістю є лише те, що фізична особа після прийняття рішення про ліквідацію СПД подає до органу ДПС, у якому вона зареєстрована як платник податків, такі документи: заяву про зняття з обліку платника податків, дата якої фіксується в журналі за ф. Н 6-ОПП; оригінали документів, що видаються органами державної податкової служби платнику податків (свідоцтва, патенти, довідки) і підлягають поверненню до органу ДПС, а також завірені органом ДПС копії цих документів, якщо такі видавались та підлягають поверненню до органу ДПС.

2. Форми податкового контролю.

Найбільш важливою формою податкового контролю є податкові перевірки. Податкові перевірки класифікуються: за місцем проведення: документальні та камеральні; за обсягом питань, що перевіряються: тематичні, комплексні та оперативні; за способом організації: планові та позапланові; Камеральна перевірка проводиться за місцезнаходженням ДПС. Документальна перевірка здійснюється з виїздом на об'єкт контролю. Комплексна перевірка передбачає всебічну перевірку діяльності підприємства.

Тематична перевірка здійснюється з метою проведення перевірки з окремих питань дотримання податкового законодавства. Оперативні перевірки передбачають перевірку СПД, які не мають статусу юридичних осіб, або фізичних осіб - СПДз питань бухгалтерського та податкового обліку.

Планова перевірка проводиться за рішенням ДПС з письмовим повідомленням платника податку (за графіком). Право на проведення цієї перевірки надається у випадку, якщо не пізніше ніж за 10 днів до дня проведення перевірки надіслано письмове повідомлення з зазначенням дати її проведення.

Позапланові перевірки проводяться, якщо: за результатами зустрічних перевірок виявлені факти порушень законодавства; СПД не подав своєчасно звітні документи; виявлена невідповідність даних у звітності; СПД оскаржив дії податкових органів при проведенні планової перевірки; при реорганізації підприємства.

3. Організація проведення податкових перевірок.

Проведення податкового контролю здійснюється за наступними етапами: попередній аналіз;
планування контролю;
здійснення перевірки;
завершальний етап контролю;
реалізація й контроль за виконанням матеріалів перевірки.

На етапі попереднього аналізу здійснюється вивчення обліку платників податків у податковому органі, податкові декларації, порівнюються динаміка даних про нарахування й сплату податків, аналіз розвитку підприємства, аналіз основних показників підприємства.

На етапі планування контролю здійснюється відбір необхідних даних про платника податків, відбір об'єктів для проведення перевірки, підготовка планів та графіків перевірок, визначаються джерела інформації, методичні прийоми контролю, відповідальні за проведення та результати контролю. Далі на основі програми перевірки безпосередньо здійснюється податкова перевірка. Програми перевірки - це обов'язків мінімум питань, що підлягають документальній перевірці.

За результатами проведення перевірки складається акт (якщо порушення виявлені) або довідка (якщо порушень не виявлено). Акт складається із вступної, описової, результативної частини. У вступній частині зазначаються відомості про осіб, які здійснюють перевірку, відомості про підприємство, яке перевіряється, його посадових осіб (директора, головного бухгалтера); дата початку та закінчення перевірки, вид перевірки.

У описовому розділі надається інформація про підприємство, орган, який його реєстрував, дата та номер реєстрації, адреса, ідентифікаційний код, види діяльності, що перевіряються. Основне місце приділяється фактам виявлених порушень (описуються види порушень, їх зміст з посиланням на статті законодавчих актів).

У результативній частині узагальнюються виявлені факти. Надаються пропозиції щодо усунення виявлених порушень і стягнення донарахованих сум податків. Акт перевірки складається у 2 примірниках.

ТЕМА 13. УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ.

1. Мінімізація оподаткування.
2. Незаконні способи ухилення від оподаткування.

1. Мінімізація оподаткування.

Одним із засобів підвищення рівня рентабельності підприємства є жорстка економія на будь-яких витратах. У зв'язку із цим велика увага приділяється питанням економії на податках. Для цього використовують незаконні та законні заходи.

Діяльність підприємства зі зниження оподаткування в рамках законодавства це податкове лавірування або мінімізація податків. Мінімізація дозволяє збільшити доходи підприємства. Основним методом мінімізації є застосування різних “податкових схем”. Для цього використовується нечіткість у термінах в податковому законодавстві, суперечності між різними законодавчими та нормативно-правовими актами.

Основою мінімізації податкових платежів є ефективна податкова політика підприємства, яка передбачає: оптимізацію фінансово-господарської діяльності за рахунок мінімізації податкових платежів до бюджету.

Досягається шляхом співставлення різних варіантів застосування ставок та об’єктів оподаткування. Підприємство може самостійно регулювати об’єкти оподаткування, шляхом зменшення нарахування суми оплати праці використання податкових пільг (зменшення ставок податку, звільнення від сплати податку); використання особливостей оподаткування на різних територіях. При формуванні податкової політики підприємство обирає переваги оподаткування різних територій (офшорні зони). Оптимізація оподаткування в офшорних зонах досягається тим, що у більшості країн прибутковий податок вищий за корпоративний податок на прибуток. Реєстрація підприємства у країні, де є пільгове оподаткування, дає можливість віднесення підприємства і нерезидента до країни реєстрації підприємства, що дає можливість на пільгове оподаткування. Іншим способом є використання спеціальних економічних зон, на яких діє спеціальний правовий режим господарської діяльності і спеціальний порядок встановлення податкового режиму; використання системи податкового планування. З цією метою проводиться моделювання баз оподаткування податків ($H_{\text{фот}} = \text{Фонд оплати праці} * \text{ставка податку пов'язаного з фондом оплати праці}$). При цьому треба проаналізувати варіанти зменшення чи збільшення бази оподаткування (фонд оплати праці) і порівняти з даними податкових платежів, які формуються за рахунок збільшеної чи зменшеної іншої бази оподаткування (прибуток).

Далі розраховують суми податкових платежів, які входять до ціни продукції, що реалізується ($H_{\text{ст.}} = \text{дохід від реалізації продукції} * \text{ставка податку, що входить до вартості продукції}$). Розраховується податок на прибуток ($H_{\text{пр}} = \text{чистий прибуток} * 100 / 100 - \text{ставка податку на прибуток}$) Потім розраховують загальну суму податкових платежів ($H_{\text{фот}} + H_{\text{ст.}} + H_{\text{пр}}$).

Одним із показників, що характеризують ефективність податкової політики є коефіцієнт ефективності прийнятої системи оподаткування (чистий прибуток / загальна сума податків), показник податкомісткості (загальна сума податків / обсяг реалізації продукції).

2. Незаконні способи ухилення від оподаткування.

У практиці виділяють наступні види ухилення від оподаткування: приховування доходів; завищення витрат; оформлення фіктивних

документів; оформлення поставок обладнання та продукції через фіктивні фірми; незаконне використання пільг; використання кредитних рахунків банків для несплати податків; відображення недостовірної інформації у податковій звітності.

Одним із видів приховування виручки є не відображення в обліку та звітності виручки отриманої готівкою. Керівники можуть укладати договір не на весь обсяг робіт, а тільки на якусь частину. Різниця між загальною вартістю робіт і частиною, яка відображається в обліку та звітності, залишається у розпорядженні виконавця без врахування оподаткування цієї різниці. Бувають випадки коли робота оформляється без оформлення договору, а розрахунки проводяться готівкою.

Важливим моментом є виявлення приховування доходів при здійсненні бартерних операцій. Зустрічаються випадки коли товари обмінюються за заниженими цінами, а оприбутковуються за завищеними цінами. Підприємства здійснюють приховування доходів отриманих від виробничо-господарської діяльності шляхом відображення їх у вигляді боргу іншим підприємствам чи взаєморозрахунків. Одним із способів приховування доходів є перерахування доходів від реалізації продукції на особисті рахунки робітників підприємства.

Підприємства, які мають декілька рахунків у банку можуть на одному рахунку відображати суми для оподаткування, а на інших проводити операції які приховуються від оподаткування.

Приховування доходу від оподаткування здійснюється шляхом перерахування сум у вигляді нарахованої пені за невиконання умов договору. Найчастіше це бувають фіктивні договори.

Пільговий режим оподаткування дозволяє перепродавати товари з постійною надбавкою через кілька підприємств з відображенням тільки доходів у підприємства, яке має пільгове оподаткування і проводить розрахунок за продукцію готівкою.

Одним із способів збільшення витрат на виробництво є фіктивне документальне оформлення документів. Ці витрати компенсуються готівкою шляхом отримання з розрахункового рахунку.

Великого розповсюдження зазнало приховування від оподаткування доходів, отриманих резидентом від розміщення грошових коштів за кордоном. Резидент заключає договір з нерезидентом на поставку продукції, виконання робіт. В договорі передбачена попередня оплата нерезиденту, який перераховує ці кошти на депозитний вклад. Після цього отримані % перераховуються на особисті рахунки в одному із іноземних банків. Кошти повертаються у повному обсязі резиденту. Дані операції здійснюють через фіктивні фірми, тоді суми не повертаються до України, а перераховуються на особисті рахунки учасників договору.

Приховування доходів шляхом незаконного перерахування грошових коштів через фіктивні підприємства і рахунки комерційних банків здійснюється шляхом укладання підприємством договору з фіктивним

підприємством на виконання робіт. Фіктивні підприємства перераховують гроші через рахунки до іноземних банків. Дані суми перерахування готівкою, яка сплачується підприємством. Таким чином зібрані на кореспондуючому рахунку банку-нерезиденту гроші не оподатковуються.

Ухилення від сплати податків здійснюється при поставці до України товарів під видом комплектуючих виробів. В цьому випадку суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності через посередників (нерезидентів), який має пільговий режим оподаткування, отримують від іноземного підприємства-виробника товар, який є підакцизним. Посередник поставляє товар в Україну у якості комплектуючих виробів не сплачуючи акциз. Далі через фіктивні підприємства які здійснюють збірку і наладку готової продукції здійснюється продаж вже готової продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

базова

1. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
2. Білик М.Д. Податкова система України. Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни./ М.Д. Білик, І.А. Золотько.- К.: 2012. – 165 ст.
3. Олійник О.В. Податкова система. Навч. посібник./ О.В.Олійник, І.В. Філон– К.: Центр навч. літератури., 2006. – 456 с.
4. Податкова система: конспект лекцій з дисципліни «Податкова система», [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання / уклад. Гречко А.В.– К., 2018. – 171 с.

додаткова

5. Гега П. Основы податкового права. / П. Гега, Л. Доля - К.: 1998.- 368 ст.
6. Данілов О.Д. Податкова система та шляхи її реформування. Навч. посібник./ О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак - К.: Парламентське вид-во.- 2001.
7. Золотько І.А. Податкова система. Навч. посібник.- К.: КНЕУ.- 2004.- 203с.
8. Ляшенко Ю.І. Оподаткування в Україні. Практикум./ Ю.І. Ляшенко, О.В. Солдатенко Ірпінь. Академія ДПС України, 2003. - 271 ст.
9. Налоги. Учебное пособие. /Под ред. В.В.Буряковского.- Днепропетровск.: «Пороги», 1998.
10. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність.: Навч.-методичний посібник. / Під загальною ред. Н.М.Ткаченко. – К.: Алерта, 2004. – 554 ст.

Інтернет-ресурси:

- <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- <https://tax.gov.ua/>
- <https://www.kmu.gov.ua/>
- <https://www.msp.gov.ua/>

ДЛЯ НОТАТКІВ

ДЛЯ НОТАТКІВ

ДЛЯ НОТАТКІВ

ДЛЯ НОТАТКІВ

Основи податкової системи. [Текст]: Конспект лекцій для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст
галузі знань 27 Транспорт спеціальності 275 Транспортні технології (Автомобільний транспорт) денної форми навчання / уклад. В.І. Пиц. – Ковель: КПЕК Луцького НТУ, 2020. – 92 с.

Комп'ютерний набір В.І. Пиц

Редактор В.І. Пиц

Підп. до друку 2020р.
Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Таймс.
Ум. Друк. Арк. __ . Обл.-вид.арк. __ .
Тираж __ прим. Зам. 1.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75.
Друк – КПЕК Луцького НТУ

